

ANTONIJE I KLEOPATRA

William Shakespeare

Prvi objavljeni prijevod na hrvatskom

OSOBE

Marko Antonije }
Oktavije Cezar } trijumviri
Lepid }

Demetrije }
Filon }
Enobarb }
Ventidije } Antonijeви
Silije } pratioci
Eros }
Kanidije }
Skar }

Dekreta }
Mecena }
Agripa }
Tauro } Cezarovi pratioci
Dolabela }
Tidija }
Gal }
Prokulej }
Seksto Pompej }

Menekrat }
Mena } Pompejevi pratioci
Varije }

Kleopatra, egipatska kraljica
Karmija }
Ira }
Aleksa } Kleopatrini pratioci
Mardijan }
Diomed }

Seleuk }
Oktavija, Cezarova sestra
Glasnici
Vračar
Paževi
Sluge
Vojnici
Dječak
Učitelj, Antonijev poslanik
Stražmeštar
Stražari
Jedan Egipćanin
Luda

Kleopatrine pratilje, eunusi, sluge, vojnici, časnici.

PRVI ČIN

Prizor I

*Aleksandrija. Kleopatrina palača.
Ulaze Demetrije i Filon.*

FILON

Ne, luda ljubav našeg vojskovođe
prevršila je mjeru: oštre oči
što sijevahu nad bojnim redovima
ko Marsov oklop, sada slijepo svrću
odanu službu svojih pogleda
na crnu put. To vojničko srce
što je u žaru velikih bitaka
na grudnom oklopu mu kopče kidalo,
svake se stege sada odreklo
i postalo je nalik kakvom mijehu
i lepezi što hladi Jeđupkinu strast.

*Fanfारे. Ulaze Antonije, Kleopatra,
koju eunusi hlade lepezama, pratilje, svita.*

Eno ih gledaj, idu. Dobro pazi
i vidjet ćeš kako se u njemu
trostruk stup svijeta preobrazio
u kurvina lakrdijaša. Samo gledaj.

KLEOPATRA

Ako me zbilja voliš, reci mi koliko.

ANTONIJE

Siromašna je ljubav što se daje
izračunati.

KLEOPATRA

Ja ću onda sama
postaviti međaš tvojoj ljubavi.

ANTONIJE

E onda moraš naći novu zemlju
i novo nebo.

Ulazi Dvorjanin.

DVORJANIN

Vijesti iz Rima, dobri gospodar.

ANTONIJE

Samo kratko, što je! To me gnjavi.

KLEOPATRA

Ne, saslušaj ih samo, Antonije.
To Fulvija se možda ljuti; il tko zna,
golobradi ti Cezar možda šalje
kakovu strogu zapovijed: učini
ovo il ono; tu osvoji carstvo,
a tu ga oslobodi. Izvrši to smjesta
jer inače ćeš polagati mu račun.

ANTONIJE

Ljubavi moja, što to pričaš?

KLEOPATRA

Možda?

Ne, ne, zacijelo! Ostat ovdje kod nas
 ne možeš više, jer te Cezar povlači,
 stog slušaj, Antonije, što ti javljaju.
 Fulvijin sudski poziv? Ne, ne, ipak Cezarov.
 Oboje možda? Glasnike dozovi.
 Gle, ne bila ja egipatska kraljica,
 ako se ne crveniše, Antonije;
 i sama krv ti robuje Cezaru,
 il ti sam obraz gori jer već čuješ
 da Fulvijin te britki jezik psuje!
 Pozovi poslanike.

ANTONIJE

Nek se Rim
 u Tiber rastopi i golem luk
 prostranog carstva nek se samo sruši!
 Ovdje je moje mjesto. Carstva su tek prah:
 gnoj ove zemlje podjednako hrani
 i čovjeka i zvijer. A ovaj život
 nešto je uzvišeno, kad ga evo može
 živjeti ovakav par ovako uzajamno,
 u čemu smo, što čitav svijet nek svjedoči
 pod prijetnjom kazne, nas dvoje bez premca.

KLEOPATRA

Dvoličnost neodoljiva! Zar si Fulviju
 oženio a da je nisi volio?
 Al praviti ću se glupom, ko što nisam,
 ti dalje budi mojim Antonijem.

ANTONIJE

Uvijek kad me Kleopatra ne gnjevi.
 Za ljubav Ljubavi i njenih slatkih sati
 ne kaljajmo vrijeme grubim govorom.
 Više ni časak našega života
 ne smije proteći bez slatkog užitka.
 Kakva nas čeka zabava večeras?

KLEOPATRA

ANTONIJE

Saslušaj poslanike.

Srami se,
 svadljiva Kraljice! kojoj sve pristaje
 — kada se ljuti, smije, il kad plače —
 u kojoj svaka strast se zaklela
 da prikaže se čudesnom i lijepom.
 Glasnika neću drugog do li tvoga
 i posve sami, skitat ćemo noćas
 po ulicama grada i promatrati
 kakvog sve ima svijeta. Hajde,
 Kraljice moja! Sinoć si to zaželjela.

Dvorjaninu:

Ne želim čuti ništa.

Izlaze svi osim Demetrija i Filona.

DEMETRIJE

Zar je Cezar

na tako malo? Cijeni kod Antonija?

FILON

Katkad, gospodine, kad nije Antonije,
ponestane mu one veličine
što uvijek mora ići s Antonijem.

DEMETRIJE

Veoma mi je žao što potvrđuje
glasine prostog puka koje tako o njem
u Rimu govore, al nadajmo se
da će bit sutra bolje. Ostaj zdravo.

Izlaze.

Prizor II

Druga prostorija u palači.

*Ulaze Enobarb, Lamprije, vračar, Ranije, Lucilije,
Karmija, Ira, Mardijan, eunuh i Aleksa.*

KARMIJA

Gosparu Aleksa, najdraži Aleksa, naš sve naj naj
Aleksa, da ne pretjeram, naš savršeni Aleksa, gdje
je taj vračar što si ga toliko hvalio Kraljici? O, da
mi je upoznati tog muža koji, ko što kažeš, već svoj
svadben vijenac mora na rogove izvjesiti.

ALEKSA

Vračaru!

VRAČAR

Na službu.

KARMIJA

Je li to taj? Ti si taj, gospodine, što znaš proricati?

VRAČAR

U neizmjernej knjizi tajni prirodnih
ponešto znam pročitati.

ALEKSA

Pokaži mu dlan.

ENOBARB

Hitro, zakusku amo: s dosta vina
da pijemo u zdravlje Kleopatre.

KARMIJA

Dobri moj gospodine, dobar mi usud udijeli.

VRAČAR

Ja ga ne stvaram, već samo predviđam.

KARMIJA

Onda te molim, predvidi mi ga.

VRAČAR

Bit ćeš mnogo bolja nego sada.

KARMIJA

On misli da ću biti bolja ženska.

IRA

Ne, nego da ćeš se, kad malo ostariš,
mazanjem popraviti.

KARMIJA

Jasno, neću bore!

ALEKSA

Ne ometajte mu vidovitost, i pazite!

KARMIJA

Pssst!

VRAČAR

Žarče ćeš voljeti no biti voljena.

KARMIJA

Bolje da se onda ugrijavam pićem.

ALEKSA

Nemoj, slušaj ga.

KARMIJA

Dobro, da čujemo onda, daj kakvu izvanrednu sudbinu! Da se u jedno prijevodno udam za tri kralja i ostanem odmah trostruka udovica. Da u pedesetoj dobijem dijete da mu se sam Irud židovski mora do zemlje pokloniti! Proreci mi da ću se za Oktavija Cezara udati i posestrima postat svojoj gospodarici.

VRAČAR

Nadživjeti ćeš gospu kojoj služiš.

KARMIJA

O, izvrsno! dug život volim više nego suhe smokve.

VRAČAR

Ljepšu sudbinu već si vidjela i kušala
od one koja ti se sprema.

KARMIJA

Moja će djeca, znači, biti bezimena.
Koliko ću je, molim, imat, što muške što ženske?

VRAČAR

Kad bi ti svaka želja imala utrobu
i svaka plodom rodila — milijun!

KARMIJA

Nosi se, ludo! Sreća tvoja što se
vidi da nisi neki vještac!

ALEKSA

Ti misliš da ti tajne želje ne zna
nitko osim tvoje postelje.

KARMIJA

U redu, hajde, gataj sada Iri.

ALEKSA

Svi ćemo redom čuti što nam je suđeno.

ENOBARB

Meni, a i većini ostalih, je suđeno
večeras — pijani u postelju.

IRA

(pruža ruku) Evo tu dlana što predskazuje
bar čednost ako ništa drugo.

KARMIJA

Kao što poplava Nila predskazuje glad.

IRA

Ti šuti, raskalašnice, što ti znaš o gatanju!

KARMIJA

Ako li vlažan dlan nije znak za plodnost
ne znam se ni počesat iza uha!
Njoj, molim te, proreci tek običnu sudbinu.

VRAČAR

Vaše su sudbine slične.

IRA

Ali kako, kako? Objasni detaljnije.

VRAČAR

Rekao sam svoje.

IRA

Zar nemam od nje ni centimetar više sreće?

KARMIJA

A što, kad bi mogla imati centimetar više sreće od
mene, gdje bi ga izabrala?

IRA

Valjda ne na muževljevu nosu.

KARMIJA

Očuvalo nas nebo od zle pomisli! Alekso, amo — nje-
gov usud, čujmo njegov usud! Neka se oženi ženom
jalovom i uzetom, zaklinjem te, draga Izido, i nek
mu umre, pa mu daj još goru, i nek za gorom dođe
još gora, dok ga najgora od sviiju ne isprati sa smi-
jehom u grob ko pedesetorostrukog rogonju. Dobra
Izido, ovu moju molitvu usliši, pa odbila mi makar
mnogo teže molbe. Dobra Izido, zaklinjem te!

IRA

Amen. Uslišaj, draga božice, tu općenarodnu molbu.
Jer kao što ti se srce para kad vidiš zgodnog čovje-
ka da ga žena vara, tako ti je da umreš od žalosti
kad vidiš kakvu ništariju bez rogoва. Stoga, draga
Izido, čuvaj svoj dobar glas i dodijeli mu ono što
ga ide.

KARMIJA

Amen.

ALEKSA

Gle moli te, kad bi u njihovoj moći bilo da od mene naprave rogonju, one bi se i prokurvale samo da to izvedu.

ENOBARB

Mir, evo ide Antonije.

Ulazi Kleopatra

KARMIJA

Nije on, već Kraljica.

KLEOPATRA

Jeste li gospodara vidjeli?

ENOBARB

Ne, gospo.

KLEOPATRA

Zar nije bio ovdje?

KARMIJA

Nije, gospođo.

KLEOPATRA

Raspoložen je bio za veselje,
al naglo su ga neke rimske misli
spopale. Enobarbe!

ENOBARB

Gospođo?

KLEOPATRA

Potraži ga, dovedi. Gdje mi je Aleksa?

ALEKSA

Ovdje, na službu. Dolazi gospodar.

Ulazi Antonije s Glasnikom i pratnjom.

KLEOPATRA

Ne želimo ga vidjet. Pratite nas.

Izlaze.

GLASNIK

Žena ti, Fulvija, prva bje na poprištu.

ANTONIJE

Protiv mog brata Lucija?

GLASNIK

Da. Ali uskoro je svršio taj rat,
a trenutno ih stanje natjeralo
da budu prijatelji i udruže snage
za borbu protiv Cezara što, s više uspjeha,
iz Italije ih u prvom boju izгна.

ANTONIJE

Što, zar još imaš neke gore vijesti?

GLASNIK

Kučne vijesti znaju okužiti i glasnika.

ANTONIJE

Kad nosi ih budali ili kukavcu.
Nastavi! Za me, što je bilo, bilo je!
Tko istinu mi kaže, premda smrt je u njoj,
slušam ga ko da mi laska.

GLASNIK

Labienus —

ovo su teške vijesti — s partskom vojskom
osvojio je Aziju; od Eufрата
vijori njegov pobjednički barjak,
od Sirije do Lidije i sve do Jonske,
dok —

ANTONIJE

Antonije, to si htio reći —

GLASNIK

O, gospodaru!

ANTONIJE

Reci mi u lice,
i nemoj uljepšavati opći govor
i zovi Kleopatru kako je u Rimu
svi zovu; Fulvijinim obaspi me psovka
i kudi moje mane s toliko smjelosti
koliko god je smogne istina ili zloba.
Kad nema živa vjetra korov raste,
a kada nam se naše mane kazuju
to je isto ko da polje plijevamo.
Za sad si slobodan.

GLASNIK

Na dičnu službu stojim.

Izlazi.

ANTONIJE

Ima li iz Sikiona vijesti? Da ih čujem?

PRVI PRATILAC

Čovjek iz Sikiona! Je li ovdje?

DRUGI PRATILAC

Čeka na vašu zapovijed.

ANTONIJE

Nek uđe.

O, rastrgati moram ovaj moćni
misirski lanac, ili ću se udaviti
u ljubavnome bezumlju.

Ulazi Drugi glasnik, s pismom.

Što imaš ti?

GLASNIK

Supruga tvoja, Fulvija, je mrtva.

ANTONIJE

Gdje je umrla?

GLASNIK

U Sikionu.

Tijek njene bolesti uz druge važne
novosti za te, ovo nosi.

Pruž a pismo

ANTONIJE

Pustite me.

Velika duša nesta. Tako sam i želio.
O, često to što odbaci naš prezir
poželimo da nam se vrati: sadašnji
už itak spušta se na kolu vremena
i biva suprotnošću svojom: dobra je
sad kad je nema; rado bi je natrag
povukla ruka koja ju je gurnula.
Otet se moram čaroliji Kraljice!
Uz nevolje što već ih znamem, moja dokonost
Tisuću koti nepoznatih zala.
Ovamo, Enobarbe!

Enobarb ulazi.

ENOBARB

Na službu, gospodine?

ANTONIJE

Oдавde moram što je moguće brže.

ENOBARB

Onda to znači poubijati svu našu žensku čeljad. Vi-
dimo kako je za njih smrtonosna već kakva nelju-
bазnost; budu li morale podnijeti naš odlazak, piše
im se smrt.

ANTONIJE

Otići moram.

ENOBARB

Neka žene i umru ako je prijeка nužda. Bilo bi ih
šteta baciti ni za što; premda ako je između njih i
kakvog velikog cilja, onda ih treba cijeliti koliko i
ništa. Ako Kleopatra o ovom dočuje i najmanji šu-
šanj, umrijet će smjesta; svršit će sa sobom; vidio
sam je već dvadeset puta svršiti s daleko neznatni-
jeg povoda. Zbilja, kao da u smrti ima neki gorljiv
duh što s njom stupa u ljubavni odnos, tako je hitro
spremna svršiti.

ANTONIJE

Čovjek ne može zamisliti koliko je prepredena.

ENOBARB

Nažalost, gospodine, nije; njene strasti nisu satkane
ni od čega drugog do najfinijih niti čiste ljubavi. Nje-

ne vjetrove i vode ne možemo zvati uzdasima i suzama; to su oluje i pljuskovi veći od onih o kojima godišnjaci izvješćuju. Ne može to biti prepredenost; ako jest, onda ona stvara kišu ko sam Jupiter.

ANTONIJE

Da je bar nikad nisam vidio!

ENOBARB

Tada, o, gospodine, vašem bi oku ostalo neviđeno jedno čudo prirode, a ostati bez tog blagoslova bila bi sramota ko da ste badava putovali svijetom.

ANTONIJE

Fulvija je mrtva.

ENOBARB

Gospodine?

ANTONIJE

Fulvija je mrtva.

ENOBARB

Fulvija?

ANTONIJE

Mrtva.

ENOBARB

Onda, gospodine, prinesite bogovima žrtvu zahvalnicu. Kad je Njihovim Božanstvima po volji da čovjeku oduzmu ženu, pokazuju mu da su krojači svijeta i time mu podaruju utjehu: jer kad se stara odjeća iznosi, ima tko će novu skrojiti. Kad ne bi bilo drugih žena osim Fulvije, bio bi to zaista nemilosrdni rez, krojačka greška, gubitak robe vrijedan žaljenja. Ali taj bol je okrunjen nadoknadom: baciš staru suknju, a eto ti pod njom nove podsuknje, i gle, suze koje treba da navodne tugu kriju se tek u narezanu luku.

ANTONIJE

Stvari što ih je ona načela u Rimu ne mogu podnijeti moju odsutnost.

ENOBARB

A stvari koje ste vi ovdje načeli, ne mogu uopće biti bez vas; osobito Kleopatrina stvar, koja je potpuno ovisna o vašem boravku.

ANTONIJE

Dosta je lakih odgovora. Obavijesti časnike naše o tome što kanimo. Razloge našeg hitnog odlaska ću sâm izložiti Kraljici; pristat će da nas pusti. Jer nije da nas zove neodoljivo tek Fulvijina smrt i drugi prijeki poslovi već nas i pisma mnogih prijatelja, što kuju planove u Rimu, zaklinju

da vratimo se kući. Seksto Pompej
 prkosi Cezaru i vlada carstvom mora.
 Naš skliski puk — što ljubavlju se ne veže
 za onog tko zaslužuje tu ljubav
 sve dokle zasluge mu nisu prošlost —
 počinje čast i slavu Velikog Pompeja
 prenositi na sina koji — veći
 po imenu i moći no krvlju i životom —
 proglašava se glavnim vojskovođom
 i, bude li tako nastavio, može
 ugroziti sve četiri strane svijeta.
 Mnogo se toga rađa koje kao
 zametak vodeni tek život ima
 ali još ne i otrov prave zmiје.
 Svim potčinjenim kojima je potrebno
 objavi našu želju da odavde
 čim prije odemo.

ENOBARB

Učinit ću tako.

Izlaze.

Prizor III

Isti.

Ulaze Kleopatra, Karmija, Ira i Aleksa.

KLEOPATRA

Gdje je?

KARMIJA

Ja ga nisam vidjela.

KLEOPATRA

Pogledaj gdje je, s kim je i što radi.
 Ja te nisam poslala. I ako vidiš
 da natmuren je, reci da ja plešem;
 ako je veseo, ti reci da je meni
 pozlilo naglo. Hitaj, pa se vrati.

Izlazi Aleksa.

KARMIJA

Gospođo, ako volite ga zbilja,
 ne držite se, mislim, najbolje metode
 što jamči da on istim uzvraća.

KLEOPATRA

A što da radim, što već ne radim?

KARMIJA

U svemu popuštajte, ne stajte mu na put.

KLEOPATRA

Budalast savjet: tim ga putem gubim.

KARMIJA

Suzdržite se malo, zaklinjem vas.
Idete predaleko u kušnjama vašim:
čovjek zamrzi ono čeg se često plaši.

Ulazi Antonije.

Al evo Antonije.

KLEOPATRA

Bolesna sam i mrzovoljna.

ANTONIJE

Meni je žao što vlastitim dahom
izreći moram svoju nakanu —

KLEOPATRA

Pomozi mi da odem, draga Karmijo,
jer ću se srušit. Ovako više ne može dugo, jer pri-
rodna građa
izdržati to neće.

ANTONIJE

Draga kraljice —

KLEOPATRA

Ne prilazi mi, molim te.

ANTONIJE

Ali što je?

KLEOPATRA

U očima ti vidim da mi nosiš
nekakve dobre vijesti. Zar je rekla
udata žena da smiješ kamo hoćeš?
Da te bar nikad nije pustila da dođeš!
Nek samo ne kaže da ja te ovdje držim.
Nikakvu moć nad tobom nemam; ti si njen.

ANTONIJE

Bogovi znaju najbolje —

KLEOPATRA

O, koja li
doživje kraljica ovakvu veleizdaju!
A ipak od početka vidjela sam
te izdajničke klice.

ANTONIJE

Kleopatra —

KLEOPATRA

Kako da mislim da ti možeš biti
i moj i vjeran (premda zakletvama
drmao sama prijestolja božanska)
ti koji nevjeran si bio Fulviji?
Grozna je ludost zaplest se u mrežu
usmenih zavjeta što raskidaju se
još izlazeć iz usta.

ANTONIJE

Kraljice najdraža —

KLEOPATRA

Ne, molim te, samo ne uljepšavaj svoj odlazak, već pozdravi, pa idi! Kada si molio da ovdje ostaneš bilo je vremena za riječi, ali tada o odlasku ni slova. Vječnost bješe na mojoj usni, u očima mojim, blaženstvo u svedenim obrvama; na meni ničeg a da ne bi bilo nebeskog soja. Sve je i sad tako il si se ti, najveći vojnik svijeta, pretvorio u najvećega lašca.

ANTONIJE

Što govorite, gospo?

KLEOPATRA

Htjela bih da sam tvoga rasta, pa bi vidio što srčanost je egipatska.

ANTONIJE

Čuj me, Kraljice.

Potreba prijeka ovog časa zahtijeva za kratko našu službu, ali srce svoje čitavo tebi ostavljam. Sva Italija već sijeva mačevima rata građanskog, a Pompej stoji pred vratima Rima. Jednakost dvaju domaćih stranaka kolebljivim urodila je razdorom, pa nekoć omraženi, kad ojačaše, sada su obljubljeni; Pompej prognani očevom bogat slavom, uvlači se brzo u srca onih kojima ne cvatu ruže u sadašnjemu poretku i koji brojnošću svojom prijete. Ovaj mir nezdrav je od ustajalosti — i mora očistiti krv ma kakvom očajničkom mijenom. Moj razlog posebni što treba najbolje da ti za moju odsutnost zajamči, jest Fulvijina smrt.

KLEOPATRA

Od ludosti me godine nisu mogle osloboditi, al djetinjasta ipak više nisam. Zar Fulvija da može umrijeti?

ANTONIJE

Mrtva je, moja Kraljice.

Daje joj pismo.

Pogledaj ovo
i po milosti kraljevskoj, pročitaj
kakav je metež ona uzbukala.
Najbolje je na kraju: pogledaj
kad je i kako umrla.

KLEOPATRA

O lažna ljubavi!

Gdje su sad posvećene bočice
da napuniš ih rijekom suza? Vidim,
kako si Fulviju sad oplakao lako
i mene ćeš, kad umrem, isto tako.

ANTONIJE

Ne prepiri se, saberi se, slušaj
nakane moje — po tvom savjetu ću
ostvariti ih ili ostaviti.
Tako mi ognja što mulj nilski plodi,
odavde idem ko tvoj vojnik, sluga,
i biram rat il mir po tvojoj želji.

KLEOPATRA

Razvezuj stezник, hitro, Karmijo —
al neka, pusti — brzo mi je zlo
al brzo i dobro. Tako Antonije voli.

ANTONIJE

Svladaj se moja najdraža Kraljice
i osvjedoči se u moju ljubav
što časno će izdržat svaku kušnju.

KLEOPATRA

Po Fulviji to vidim. Molim te,
okreni se u stranu i zaplači za njom,
a onda dok se sa mnom opraštaš
reci da suze prolijevaš za Jeđupkom.
Sada daj lijepo, odigraj mi prizor
izvanrednog pretvaranja; nek bude
nalik besprijekornu poštenju.

ANTONIJE

Krv ćeš mi ražestit! Dosta!

KLEOPATRA

Možeš ti još i bolje; al ovo dovoljno je.

ANTONIJE

Tako mi oružja —

KLEOPATRA

Je l svijetlog oružja?

Gle, sve je bolji. Al ovo još nije
najbolje što on može. Gledaj, Karmijo,
tog Rimljanina roda herkulskoga
kako se pretvara u sliku svog gnjeva.

ANTONIJE

Napuštam vas, gospo.

KLEOPATRA

Udvorni gospodine,
još samo jednu riječ. Ti i ja se
rastati moramo, al nije to —
ti i ja voljesmo se, ali nije ni to —
ti sve to dobro znaš. Htjela bih nešto —
o, pamet mi je ko sâm Antonije;
zaboravljena, sve zaboravih.

ANTONIJE

Da tako kraljevski ne vladaš ispraznošću
ja bih te držao za samu ispraznost.

KLEOPATRA

O, trud je bolan nosit ispraznost
toliko blizu srcu kao Kleopatra.
Ali, gospodine, oprosti mi, jer meni
smrt zadaju i draži vlastite
kad tebi nisu drage. Tvoja čast
na odlazak te zove; stoga budi gluh
za moju ludost, koja traži sućut.
Nek bogovi te prate! Nek ti mač
okrunjen bude lovorom pobjede
i trijumf nek se glatko prostire
pod tvoje noge.

ANTONIJE

Pođimo sad. Hajde;
naš rastanak ko da to jest i nije,
jer, ostajući ovdje, ti odlaziš sa mnom,
a ja, odavde iduć, s tobom ostajem.
Idemo!

Prizor IV

Rim. Prostorija u kući Oktavija Cezara.

*Ulazi Oktavijan čitajući pismo, zatim Lepid i njihova
pratnja.*

CEZAR

Tu možeš vidjeti, Lepide, pa zapamti
da nije porok urođen što Cezar mrzi
velikog našeg druga i takmaca.
Iz Aleksandrije nam evo javljaju:
on lovi ribu, pije, svjetlost zvijezda
bančenjem gasi, te nije muževniji
od Kleopatre, nit je Ptolomejka
ženskastija od njega; jedva se udostoji
da koga primi ili da se sjeti

da ima saveznike. Po tom vidiš
čovjeka koji zbroj je sviju mana
što svi ih ljudi skupa imaju.

LEPID

Ma valjda nema baš toliko zala
da zasjene svu njegovu kakvoću!
Kod njega mane, ko pjege na nebu,
vatre nije u crnoj noći sjaju
i nasljedne su prije no stečene —
mane su koje ne može promijenit,
ne koje sam izabire.

CEZAR

Previše si popustljiv. Da i nije zlo
po postelji se valjat Ptolomejevoj,
i za užitak žrtvovati kraljevstvo
čašu za čašom nazdravljati s robinjom
teturati u podne gradom, laktati se
sa nitkovima što smrde po znoju,
i da mu sve to recimo, i priliči
(a zbilja mora da je rijetka kroja
koga takve stvari okaljati neće):
svejedno nema Antonije isprike
za tu sramotu, kad *mi* podnosimo
težinu njegove lakomislenosti.
Ako je on pohotom ispunio
sve prazne sate, sam će plaćat račun
sušicom kostiju i zasićenim gnušanjem.
Ali da trati sate što ko bubanj
iz njegovih ga bude zabava
i dozivlju ga glasno kao cijela država,
i njegova i naša — zaslužuje prijekor,
kao mladići što, prem znanjem zreli,
iskustvo založe za trenutni užitak
iznevjerivši razum.

Ulazi Glasnik.

LEPID

Evo novih vijesti.

GLASNIK

Izvršene su tvoje zapovijedi,
Cezare dični; svakoga ćeš sata
izvještaj primat što se događa.
Pompej je jak na moru; dojmije se
da njega vole oni koje su se
Cezara samo bojali; nezadovoljnici
u luke hrle; pa govore ljudi
da mu je krupna učinjena nepravda.

CEZAR

Mogao sam znati. Otkako je vlasti
uče nas kako onog tko to jest
svi željeli su dok to nije postao,
a onaj koji pada, nevoljen sve dotle
dok više nije niti vrijedan štovanja,
omiljen biva time što ga nema.
Obični puk ko šaš po potoku
tek amo tamo pluta, dodvoravajuć se
promjenljivome vodostaju, sve dok
ne istrune u tom vrludanju.

Ulazi drugi Glasnik

GLASNIK

Javljam ti, Cezare, da slavni gusari,
Menekrat i Menas, morem vladaju
i svakovrsnim kobilicama ga
oru i sijeku nemilice. Italiju
pustoše čestim prepadima; primorsko
pučanstvo drhti čim pomisli na to
a vatrena se mladež odmeće. Ni jedan
ne može brod pomolit nosa —
jer zarobe ga čim ga ugledaju:
udarce veće Pompejevo ime
nanosi nam nego sukob s njime.

CEZAR

Ostavi bludno bančenje, moj Antonije!
Odbijen kad si bio jednom od Modene
gdje ubi Hircija i Pansu, konzule,
a za tobom u stopu krenu glad —
ti si se (premda nježno odgojen)
borio s njom s izdržljivošću takvom
kakvu ni divljak ne bi mogo podnijeti.
Pio si konjsku mokraću i gnojnicu
nad kojom bi i zvjeri bljuvale.
Tvoje se nepce tada udostojalo
najtvrdje bobbe s najsuhlijeg trnjaka.
Da, kao jelen, kad snijeg skrije pašu,
koru stabala ti si prebirao.
Priča se da si u Alpama jeo
nekakvo meso od kojeg su mnogi
pomrli samo vidjevši ga. I sve to
(uvredljivo je što sad o tom pričam)
podnosio si kao pravi vojnik —
ni obrazi ti nisu bili upali.

LEPID

Šteta je njega, šteta!

CEZAR

Neka ga čim prije

sramota u Rim dotjera. Već je vrijeme
da se nas dvojica na polju pokažemo
i stoga smjesta sazovimo vijeće.
Pompej od našeg dangubljenja cvjeta.

LEPID

Već sutra, Cezare, ću biti kadar
da javim točno s kakvim snagama
raspolazem na kopnu i na moru
da se sa ovim časom suočimo.

CEZAR

Do našeg susreta to isto će biti
i moj zadatak. Zbogom.

LEPID

Zbogom želim.

U međuvremenu, gospodine, što saznaš
o vrijetnju izvan Rima, molim lijepo
da i meni preneseš.

CEZAR

U to se
pouzdat možeš, moj gospodine.
Znam da mi je to dužnost.

Izlaze

Prizor V

Aleksandrija. Kleopatrin dvor.

Ulaze Kleopatra, Karmija, Ira i Mardijan.

KLEOPATRA

Karmijo!

KARMIJA

Gospođo?

KLEOPATRA

(zijeve)

Ah, daj mi da pijem
mandragore.

KARMIJA

Zašto, gospođo?

KLEOPATRA

Da bih prespavat mogla ovaj veliki
zijev vremena, dok Antonija nema.

KARMIJA

Previše na njegov misliš.

KLEOPATRA

Ah, veleizdaja!

KARMIJA

Uzdam se, gospođo, da nije tako.

KLEOPATRA

Mardijan! Eunuše!

MARDIJAN

Što želi tvoja visost?

KLEOPATRA

Ne da te čujem kako pjevaš. Meni nije sad ni do čeg što može eunuh. Ah, ti bez sjemena si sretan, jer ti misli slobodnije iz Egipta ne lete. Znaš li ti što je strast?

MARDIJAN

Da, tvoja milosti.

KLEOPATRA

Zbilja?

MARDIJAN

Ne zbilja, gospođo, jer ne mogu učiniti u zbilji ništa, osim onoga što je zbilja nevino. A ipak u meni ima žarke strasti i ja mislim što Venera je radila sa Marsom.

KLEOPATRA

O Karmijo, što misliš gdje je sada? Stoji li ili sjedi? Ili hoda? Je li na svome konju? Sretni konju, što možeš nosit teret Antonija! Ponosi mi se, konju! Znaš li tko je na tebi! Polu-Atlas ovog svijeta, narodni štit i mač. On sad govori il samo šapće: »Gdje je moja zmija sa drevnog Nila?« On me tako zove. Sad evo najslađim se pojim otrovom — ja, što sam crna sva od poljubaca sunčevih i izborana vremenom. Čelavi Cezare, kad si ti bio živ, ja sam bila tek slastan zalogaj vladaru! Pompej bi stajao i ne bi skidao oči s mog lica: usidriti tu je htio svoj pogled vječno, umrijeti gledajući u njemu svoj život.

Dolazi Aleksa od Antonija.

ALEKSA

Egipatska vladarice, zdravo!

KLEOPATRA

Kako si malo nalik Marku Antoniju! Al od njeg dolaziš i taj eliksir pozlatio te ko da si mu slika. Kako je mojem vrlom Antoniju?

ALEKSA

Posljednje, draga Kraljice, što vidjeh:
poljubio je — posljednjim od mnogih
udvostručenih poljubaca — ovaj
istočnjački biser. Riječi njegove
u srce su mi usađene.

KLEOPATRA

Moje uho

odatle će ih ubrati.

ALEKSA

»Moj dragi prijatelju«,
reče mi, »kaži: postojani Rimljanin
šalje velikoj Egipćanki blago
tek jedne školjke i da popravi
taj tričav poklon, uza nj okitit će
prijestolje njeno sjajno kraljevstvima.
Cijeli će Istok (kaži) zvat je gospodaricom.«
Kimmuo mi je glavom, pa dostojanstveno
na ždrijepca žestokog je uzjahao
što tako glasno je zaništo da sam
ostao nijem pred tom životinjom.

KLEOPATRA

Što, je li bio veseo il tužan?

ALEKSA

Ko ono doba godišnje što stoji
između krajnosti vrućine i hladnoće
on nije bio ni veseo ni tužan.

KLEOPATRA

Dobro li razdijeljenoga raspoloženja!
Vidi ga, Karmijo, ma samo ga vidi:
točno je takav! Nije bio tužan
jer htio je da blista ispred onih
što izgledom se svojim ravnaju po njemu;
veseo nije bio, ko da im hoće reći
da su mu misli sve u Egiptu
s veseljem njegovim — već negdje između.
Nebeska mješavino! Al i da si
najluđe veseo, najmračnije tužan,
jedno i drugo bi ti pristajalo
ko nikom drugome na svijetu.
Jesi li sreo moje pismonoše?

ALEKSA

Da, gospo, sretah redom dvadeset glasnika.
Zašto ih šalješ tako ná gusto?

KLEOPATRA

Tko rodi se na dan kad ja zaboravim
poslati pozdrav Antoniju, umrijet će
ko prosjak. Crnilo i papir, Karmijo.

Dobro mi došao, vrijedni moj Aleksa.
Jesam li ikad, Karmijo, ovako
voljela Cezara?

KARMIJA

O, onaj divni Cezar!

KLEOPATRA

Udavila se, ako bubneš to još jednom!
Reci »o, divni Antonije«.

KARMIJA

Valjan bje onaj Cezar!

KLEOPATRA

O, Izide mi, razbit ću ti zube
ako još jednom Cezara usporediš
s mojim muškarcem nad muškarcima.

KARMIJA

Milostivo oprosti, ali ponavljam
tek tvoju pjesmu.

KLEOPATRA

O, zeleni dani,
kad nezrele bjeh glave, hladne krvi,
pa mogoh reći tako što. Al hajde,
brzo donesi crnilo i papir.
Svskog će dana primat nove pozdrave
pa makar cijeli Egipat iselila.

Izlaze.

DRUGI ČIN

Prizor I

Messina. Pompejeva kuća.

Ulaze Pompej, Menekrat i Mena, u ratnoj opremi.

POMPEJ

Veliki bozi, ako pravedni su,
pravednijem će čovjeku pomoći.

MENEKRAT

Znaj, Pompeju, što bozi odgode kadikad
ne znači da neće dati nikad.

POMPEJ

Dok klečimo ko prosci pred njihovim tronom,
propada ono što smo prosili.

MENEKRAT

Mi, koji sebe ne poznamo, često
molimo ono što je za nas štetno
i što nam višnja mudrost ne daje

za naše dobro; pa smo na probitku
kad nam se molitve ne ispune.

POMPEJ

Ja ću uspjeti. Mene narod voli,
more je moje. Moć mi je na usponu,
proroštva kažu da će mi se nade
ostvariti do kraja. Antonije
u Egiptu je zasjeo i gozbuje
pa neće rata ispred svojih vrata.
Gdje Cezar novac porezom dobiva
tu gubi srca. Lepid opet laska
jednom i drugom, oni njemu laskaju,
ali on ne voli ni jednog ni drugog
ko što ni njima nije do njeg stalo.

MENEKRAT

Cezar i Lepid podigli su vojsku,
raspoložu golemim snagama.

POMPEJ

Odakle si to doznao? To nije istina.

MENEKRAT

Od Silvija, gospodine.

POMPEJ

On sanja.
Znam da su oni zajedno u Rimu,
čekaju Antonija. Bludna Kleopatro,
neka sve čari ljubavne uljepšaju
uvele tvoje usne! Nek se vradžbine
udruže sa ljepotom i pohotom!
Zaokupi tog razvratnika na poprištu gozbe,
nek mu se mozak puši od pijanstva,
nek epikurski kuhari mu bruse
neumjerenim umakom apetit
da san i jelo mogu ušutkati
njegovu čast do zaboravne tuposti —

Ulazi Varije.

Što je, Varije?

VARIJE

Ova poruka
posve je pouzdana. Marko Antonije
svakog trenutka čeka se u Rimu.
Otkad iz Egipta je krenuo
i veći put je mogao prevaliti.

POMPEJ

Manju bi stvar sa više naklonosti
ja saslušao. Meno, nisam mislio
da će taj ljubavnik nezásitni
nataknut šljem za tako sitan rat.

On dvostruko je bolji vojnik od obojice.
Al time podignimo cijenu sebi:
jer našim pothvatom iščupali smo
egipatskoj udovici iz krila
nikada bluda sitog Antonija.

MENA

Uzdam se da se Cezar s Antonijem
neće baš lijepo pogledati. Cezaru je
njegova žena bila stala na put;
njegov se brat i zaratio s njime,
iako ne na Antonijev podstrek.

POMPEJ

Ne znam, moj Mena; uklone se lako
neprijateljstva manja ispred većih.
Da mi ne stojimo tu protiv sviju njih,
bilo bi jasno da se oni moraju
sukobiti međusobno; jer obojica
imaju dosta povoda da mačeve povuku.
Al može li baš to što nas se plaše
premostiti njihov raskol, izgaditi
njihovu sitnu neslogu, još ne znamo.
Nek bude kako hoće bogovi!
Naš život ovisi o tome samo
najveću svoju snagu da od sebe damo.
Hajdemo, Mena!

Izlaze.

Prizor II

*Rim. Lepidova kuća.
Ulaže Enobarb i Lepid.*

LEPID

Dobri Enobarbe, dobro ćeš postupiti,
kao što dobru čovjeku i priliči,
zapovjednika svog da zamoliš
da bude blag i obziran na riječi.

ENOBARB

Zamoliti ću ga da odgovara
po svojoj mjeri: razljuti li ga Cezar,
nek Antonije gleda Cezara s visoka
i neka grmi kao Mars. Jupitera mi,
da Antonijeva je brada moja
ne bih je danas brijao.

LEPID

Sad nije
vrijeme za netrpeljivosti osobne.

ENOBARB

Svako vrijeme služi onoj stvari
koja se u njem zbiva.

LEPID

Ali male stvari
se moraju ukloniti ispred velikih.

ENOBARB

Ne, ako male imaju prvenstvo.

LEPID

Tvoj govor pun je strasti, al te molim
ugarke stare ne raspiruj. Gle, evo
dolazi dični Antonije.

Ulaze Antonije i Ventidije, razgovarajući

ENOBARB

Eno i Cezara.

Ulaze Cezar, Mecena i Agripa, s druge strane.

ANTONIJE

Ako se ovdje lijepo suglasimo,
čuješ, Ventidije — krećemo u Partsku.

CEZAR

Ne znam, Meceno, upitaj Agripu.

LEPID

Dični prijatelji, nas su spojile
veoma krupne stvari, ne dajmo sad
da nas sitnice razdvoje. Što god je krivo
može se mirno reći. Kada raspravljamo
ništavne naše sporove sa mnogo vike
liječimo bolest ubojstvom bolesnika.
Stog, dični saveznici, a tim više
što vas ja na to usrdno preklinjem,
najgorčih mjesta se dodirujte
najslađim riječima i ne dajte
da zla se ćud u raspri raspiri.

ANTONIJE

Dobro rečeno. Da se nalazimo
pred našim vojskama, na bitku spremni,
postupio bih tako.

Fanfare.

CEZAR

Dobro mi došao u Rim.

ANTONIJE

Zahvaljujem.

CEZAR

Sjedni.

ANTONIJE

Samo ti sjedni.

CEZAR

Pa, dobro onda.

Sjeda, a za njim Antonije.

ANTONIJE

Čujem da uzimlješ mi za zlo stvari
što nisu takve ili ako jesu
ne tiču se tebe.

CEZAR

Ispao bih smiješan
kad bih se ni za što il za kakvu tricu
smatrao uvrijeđenim i to poglavito
od tebe na tom cijelom svijetu;
još smiješniji da tvoje ime kudim
kad me se ne tiče ni da ga spominjem.

ANTONIJE

Što te se, Cezare, toliko tiče
moj boravak u Egiptu?

CEZAR

Ništa više
nego se tebe u Egiptu tiče
moj ostanak u Rimu; al ako si ti
rovario odande protiv mene
tvoj Egipat bi mogao biti moja stvar.

ANTONIJE

Kako ti misliš to »rovario«?

CEZAR

Izvoli shvatiti kako to mislim
po onom što je meni ovdje bilo.
Tvoj brat i žena zaratiše na me
a ti si bio iza toga spora:
tvoje je ime bilo ratni poklič.

ANTONIJE

U zabludi si u toj stvari — u svom činu
moj brat se nije pozivao na me.
Raspitah se o tome i obaviješten sam
od pouzdanih mi izvjestitelja
čiji je mač uz tebe vojevao.
Nije li zapravo on audio
ugledu mome koliko i tvome
i ratovao, ne po mojoj volji,
jednako protiv mene ko i protiv tebe
što zajedničke interese imamo?
O tome su te prije uvjerila
i moja pisma. Ako ti nije do tog
da skrpiš svađu od čega god bilo,
dok ima cijelog sukna da je skrojiš,
ne smiješ se hvatat za tu nit.

CEZAR

Ti sebe hvališ pripisujuć meni
pogrešnu prosudbu, al sam si skrho
isprike za se.

ANTONIJE

Nije tako, nije tako.
Ja znam i uvjeren sam da ti nije
promaknut mogo nužan zaključak
da ja, tvoj saveznik u onoj stvari
protivu koje on se borio, ne mogu
naklonim okom gledat na taj rat
što vlastiti moj mir ugrožava.
A što se tiče moje žene, htio bih
da drugu za se nađeš što duh takav ima:
trećina svijeta tvoja je i možeš
s lakoćom vodat je na uzdi, ali
ne takvu ženu.

ENOBARB

O, da barem svi mi
imamo takve žene, pa da ljudi
idu sa ženama u rat!

ANTONIJE

Da, neukrotiva je bila, Cezare.
Pobune njene koje izvirahu
iz nestrpjenja (vezanog također
s političkom prepredenošću) tebi su
nažalost, priznajem to, donijele
mnogo nepravilika, al moraš vjerovati
da ja tu ništa nisam mogao.

CEZAR

Ja sam ti pisao u Aleksandriju:
ti si orgijao i moje pismo
u džep si samo strpao, a glasnika
s prezirom si ismijao i otjerao.

ANTONIJE

Gospodine moj, on je tada k meni
banuo prije nego ga pripustih.
Tri kralja sam baš prije tog ugostio
te navečer ne bijah sasvim ko u jutro,
al mu sutradan rekoh što mi bješe,
što isto je ko da sam ga zamolio
za oprostjenje. Nek taj momak ne bude
razlog za sukob; ako sporimo se
izbriši ga posve iz našega spora.

CEZAR

Prekršio si jednu točku zakletve,
a jezik bi ti zanijemio prije
no mogneš mene optužiti time,

LEPID

Polako, Cezare!

ANTONIJE

Ne, Lepide, nek nastavi;
sveta je čast o kojoj sada govori
i podmeće mi da je nemam. Hajde,
Cezare, čujmo: koju točku zakletve?

CEZAR

Da ćeš dat oružje i pomoć kad ih tražim
a oboje si mi uskratio.

ANTONIJE

Recimo, zanemario. I to bje onda
kad otrovani sati smotaše me
da nisam znao tko sam. Ne libim se
da pokažem ti da se za to kajem;
ali poštenje ne smije moju veličinu
umanjiti, ko što mi veličina
ne smije bit bez poštenja. Istina,
Fulvija, da bi me iz Egipta izvukla,
zapodjela je ovdje rat zbog kojeg ja,
nesvjesni uzrok, za oproštaj molim
koliko god mi čast u takvu slučaju
dopušta da se ponizim.

LEPID

Plemenito rečeno!

MECENA

Dopustite da kažem: ne istjerujte
i dalje stare osvade, zaboravite ih,
i držite na umu: sadašnji trenutak
zahtijeva da se pomirite.

LEPID

Valjano si to rekao, Mecena.

ENOBARB

Il ako jedan drugom na trenutak i posudite ljubav,
možete je, kad od Pompeja ne bude više ni traga ni
glasa, lako vratiti: čim ne budete imali druga posla,
imat ćete vremena da se trvete.

ANTONIJE

Ti si samo vojnik; stoga ne govori.

ENOBARB

Gotovo zaboravih da istini je šutjet.

ANTONIJE

Ti vrijeđaš dostojanstvo nazočnih
i stoga ne govori više.

ENOBARB

Dobro onda,
nijem sam ko kamen, koji misli svoje.

CEZAR

Ja manje sklon sam načinu no smislu
njegova govora; jer nije vjerojatno
da ćemo ostati u prijateljstvu
kad smo po naravi i svojim postupcima
toliko različiti. Ali kad bih znao
koji bi nas obruč ko dužice svijeta
stisnuo skupa, zdušno bih ga tražio.

AGRIPA

Dopusti, Cezare.

CEZAR

Govori, Agripa.

AGRIPA

Ti imaš sestru sa majčine strane,
cijenjenu Oktaviju. Veliki naš
Mark Antonije sada je udovac.

CEZAR

Nemoj, Agripa, tako; da te čuje
sad Kleopatra, zbilja bi zaslužio
njen prijekor da si nesmotren i drzak.

ANTONIJE

Oženjen nisam, Cezare; da čujem
što će Agripa reći.

AGRIPA

Da vas drži
u trajnom prijateljstvu, da vas pobrati,
te srca sveže uzlom nerazdrješivim,
nek Antonije vjenča Oktaviju
što po ljepoti zaslužila nije
nimalo goreg muža nego što je
najbolji među ljudima. A njena krepost
i ostale vrline zbore ono čime
ni jedna druga ne može se hvaliti.
Tom ženidbom će se sve male sumnje,
koje se sada čine velikima,
i veće bojazni, bremenite opasnošću,
pretvoriti u ništa: čak i istine
postat će bajke, dok sad polubajke
vrijede ko istine, a njena ljubav
prema obojici za sobom će povući
i ljubav jednog prema drugom, ko i
ljubav svih ljudi prema njima.
Oprostite mi što to rekoh ali
ta pomisao nije plod trenutka
već promozgana, vagnuta po dužnosti.

ANTONIJE

Hoće li Cezar nešto reći?

CEZAR

Neće,
dok ne čuje kako se Antonija
dojmilo ovo što je već rečeno.

ANTONIJE

Ako Agripi kažem »Neka bude tako«!
kakvu Agripa ima moć da to
provede i u djelo?

CEZAR

Cezarovu moć
i vlast nad Oktavijom.

ANTONIJE

Ni u snu se ne bih
usprotivio toj vrijednoj nakani
što nam obećava toliko dobra!
Neka mi tvoja ruka potvrdi
taj sretni čin i nek od ovog časa
u srcu našem bratska ljubav vlada
i ravna našim sjajnim zamislima!

CEZAR

Evo ti ruke. Ja ti dajem sestru
a nema sestre toliko voljene od brata.
Nek živi, da nam združi kraljevstva i srca!
Neka nas nikad uzajamna ljubav
više ne ostavi!

LEPID

Sa srećom bilo, amen.

ANTONIJE

Ne mišljah povući mač na Pompeja
jer me u zadnje vrijeme obasuo
znatnim i neočekivanim pažnjama.
Stoga mu moram zahvaliti prvo,
da pamćenje mi ne bi bilo na zlu glasu,
a zatim ga izazvati na borbu.

LEPID

Vrijeme nas zove. Smjesta moramo
potražiti Pompeja, inače će
potražiti on nas.

ANTONIJE

Gdje mu je položaj?

CEZAR

Oko mizenskih brda.

ANTONIJE

Kolike su mu
kopnene snage?

CEZAR

Velike i sve veće;
a ná moru je potpuni gospodar.

ANTONIJE

Svi tako govore. Da nam se ogledati!
Pripremimo se brzo na to: ali
prije no prihvatimo oružje
svršimo poso koji smo uglavili.

CEZAR

Sa najvećim veseljem pozivam te
da se sa mojom sestrom vidiš
i povest ću te ravno k njoj.

ANTONIJE

Ni tvoje

Lepide, društvo nek nam ne nedostaje.

LEPID

Valjani Antonije, ne bi mene
ni bolest u tom spriječila.

*Fanfara. Izlaze svi
osim Enobarba, Agripe i Mecene*

MECENA

Dobro mi došao iz Egipta, gosparu.

ENOBARB

Čestiti Mecena, jabučice Cezarova oka! Moj poštovani
prijatelju Agripa!

AGRIPA

Dobri Enobarbe!

MECENA

Imamo razloga da se radujemo što su se stvari ovako
lijepo sredile. Dobro si se, bome, proveo u Egiptu.

ENOBARB

Bome, gosparu, spavanjem smo tako smeli dan da se
prepoznat nije mogao, a pićem smo razdanili noć.

MECENA

Osam cijelih cjelcatih veprova peklo se za doručak
za samo dvanaest nazočnih osoba. Je li to istina?

ENOBARB

Ma to su tek komarci prema orlovima: imali smo
daleko grozomornije gozbe koje zbilja zaslužuju da
se o njima priča.

MECENA

To mora da je doista veličanstvena gospa, ako su
glasine o njoj točne.

ENOBARB

Prvi put kad se vidjela s Markom Antonijem, na
rijeci Cidnu, odmah mu je srce zaplijenila.

AGRIPA

Tamo mora da je zbilja zablistala kao pojava, ako
moj očevdac nije o njoj izmišljao bajke.

ENOBARB

Reći ću vam.

Barka, gdje ona sjedaše, ko sjajno prijestolje
na vodi plamtjela je: krma bješe
od zlata iskovana; jedra grimizna
i tako puna mirisa da su ih
lahori milovali od ljubavi pjani;
srebrna bjehu vesla, te po svirci frula
uranjahu u vodu, tjerajući je
pljuskanjem svojim da ih hitro slijedi
i sama zaljubljena u te zaveslaje.

A što se tiče njene osobe —
ta svaki opis siromašnim čini:
ležala je pod svojim baldahinom,
tkanim od svile a protkanim zlatom,
nadmašujući i onu sliku Venerinu
gdje mašta samu prirodu nadmašuje.
S obje joj strane stajahu dječaci
ljupki i, punački ko nasmiješeni Kupidi,
s raznobojnim lepézama što daškom
kao da žare njene nježne obraze
koje rashladit hoće — tako čineć
upravo ono što raščinjuju.

AGRIPA

Sjajnog li prizora za Antonija!
Pratilje njene, kao Nereide,
ko nimfe morske, služile su joj
na svaki mig, i gipkim kretnjama
plele joj ljupki okvir. I za kormilom
upravlja regbi prava nimfa: svilen se
snast nadimlje od dodira tih ruku
što, cvjetno meke, zdušno dužnost vrše.
Čudan, nevidljiv miris s barke opaja
ćutila svijeta sa obližnjih obala.
Grad je izbacio sav narod pred nju,
a Antonije što se ustoličio
na gradskom trgu, osta sjedit sam
zviždeći u zrak, koji bi takođe
da se praznine ne libi, poletio
da Kleopatru gleda te u prirodi
za sobom prazno ostavio mjesto.

AGRIPA

ENOBARB

Sjajne li Egipćanke!

Kad pristade barka
moj ti joj Antonije posla poziv
na večeru. Odgovori mu ona,
bolje je da on njojzi bude gostom,

što usrdno ga moli. Taj kavalir,
 naš Antonije, kog ni jedna žena
 još nije čula da bi reko »ne«,
 deset je puta potkresao bradu
 i pošao na gozbu. I tu skromnu
 večeru koju samo očima je jeo,
 platio je srcem.

AGRIPA

Ženska veličanstvena!
 Velikog Cezara je ona natjerala
 da ostavi se mača i zabrazdi:
 on ju je orao, a ona rodila.

ENOBARB

Vidjeh je jednom kako skoknula je
 na gradsku ulicu i prešla samo
 deset koraka, dah izgubila,
 pa kad je, sopćuć, progovorila —
 njen nedostatak posta savršenstvom;
 bez daha je ljepotom odisala.

MECENA

I sad je Antonije mora ostaviti.

ENOBARB

Nikada on to učiniti neće.
 Nju ne može naborati starost,
 ni navika učinit dosadnom
 neiscrpnu njenu raznovrsnost.
 Ostale žene zasite apetit
 koji pobuđuju, al ona stvara
 glad tamo gdje je najviše utažuje.
 I stvari najopakije se kod nje
 pristalim čine, te je svećenici
 blagoslivlju i kad se vlada kao drolja.

MECENA

Ako ljepota, mudrost, čednost mogu
 ikako smirit Antoniju srce,
 Oktavija je za nj blagoslovljeni ždrijeb.

AGRIPA

Pođimo sada. Dobri Enobarbe,
 budi mi gostom dok boraviš ovdje.

ENOBARB

Ponizno ti, gosparu, zahvaljujem.
 Izlaze.

Prizor III

Rim. Cezarova kuća.

Ulaze Antonije i Cezar, između njih Oktavija.

ANTONIJE

Svijet ko i moj visoki položaj
dijelit će me često od tvog naručja.

OKTAVIJA

Za sve to vrijeme molitve ću svoje
klečeći prostirat pred bogove.

ANTONIJE

Gospodine moj, laku noć. Oktavija,
ne čitaj moje greške u izvješću svijeta:
ja često gubih mjeru, al će od sad
sve biti na svom mjestu. Laku noć,
ljubazna gospo.

OKTAVIJA

Laku noć, gospodine.

CEZAR

Laku noć.

*Izlaze Cezar i Oktavija.
Ulazi Vračar.*

ANTONIJE

Što je, stari; htio bi da si u Egiptu?

VRAČAR

Da nisam nikad iz njeg otišao,
a ti da nikad nisi tamo došao!

ANTONIJE

Možeš li reći zašto?

VRAČAR

Vidim samo
u vrtnji misli, nije mi na jeziku;
al znam: u Egipat ti hitno moraš natrag.

ANTONIJE

Reci mi, čija će se zvijezda više dići,
moja il Cezarova?

VRAČAR

Cezarova.
Stog, Antonije, nemoj ostat uza nj.
Tvoj dobri demon, duh koji te čuva,
srčan je, gord, plemenit i bez premca,
gdje nema Cezarova. Ali kraj njega
tvoj anđeo se uplaši ko da je
od njegovoga prevladan, i stoga se drži
što dalje od njega.

ANTONIJE

O tome više ne govori.

VRAČAR

Nikom do tebi; nikad osim s tobom.
Zapodjeneš li s njime kakvu igru
siguran budi: gubiš! Urođenom srećom

pobijedit će te mimo svakoga računa.
Tvoj sjaj potamni, kad on sja kraj tebe.
Kažem ti opet da se tvoj duh boji
da tobom ravna, dok je Cezar blizu.

ANTONIJE

Molim te, idi! I reci Ventidiju
da hoću s njim govorit. On mora u Partsku.

Izlazi Vračar.

Umijećem ili slučajem, govorio je
točno. Ta, njega sama kocka sluša:
u natjecanjima, vještina moja veća
blijedi pred srećom njegovom. Kad žrijeb
mi izvlačimo, on je uvijek bolji,
njegovi pijetlovi u borbi uvijek
potuku moje, premda su sve šanse
na mojoj strani; prepelice njegove
u krugu svagda likuju nad mojim.
Idem u Egipat. I premda ovdje
radi svog mira ženidbom se vežem,
na Istoku mi slast i sreća leže.

Ulazi Ventidije.

A, tu si, Ventidije. Moraš u Partiju.
Dekret je spreman već; izvoli sa mnom
da ti ga uručim.

Izlaze.

Prizor IV

Rim. Ulica.

Ulaze Lepid, Mecena i Agripa.

LEPID

Više se ne zadržavajte, molim vas;
požurite za svojim vojskovođama.

AGRIPA

Gospodine, tek što Mark Antonije
poljubi Oktaviju, krećemo za vama.

LEPID

Zbogom, dok ne vidim vas ponovo
i to u odori vojnika, što će
obojici vam dobro pristajati.

MECENA

Mi ćemo, kako zamislih naš put,
bit prije tebe u Mizeni, Lepide.

LEPID

Vaš put je kraći. Radi svog zadatka

MECENA
AGRIPA

ja moram okolišnim putem:
vi ćete steći prednost od dva dana.

LEPID

Mnogo uspjeha, gospodine.

Sretno; zbogom!

Izlaze.

Prizor V

*Aleksandrija. Kleopatrina palača.
Ulaze Kleopatra, Karmija, Ira i Aleksa.*

KLEOPATRA

Dajte mi glazbe; glazbe, sjetne hrane
za nas što ljubavljju se bavimo.

SVI

Hej, glazba!

Ulazi Mardijan, eunuh.

KLEOPATRA

Pustite glazbu, zaigrajmo biljar!
Karmijo, hajde!

KARMIJA

Mene boli ruka,
bolje je da igraš s Mardijanom.

KLEOPATRA

Sa eunuhom žena može igrati
jednako ko sa ženom. Gosparu moj,
hoćeš li igrat sa mnom?

MARDIJAN

Kolko mogu, gospo.

KLEOPATRA

Tko dobru volju kaže, premda zakaže,
tome se prašta. Al sad mi se ne igra!
Već dajte mi moj štap za pecanje
i pođimo na rijeku, dok nas glazba
izdaljeg prati svirkom. Prevarit ću
ribe crvénperke, i sluzave im ralje
zakačit mojom zavinutom udicom,
i mislit, dok ih izvlačila budem,
kako je svaka jedan Antonije,
i reći: »Ahá! ti si upecanal«

KARMIJA

Ah, bilo je smiješno kada ste se ono
kladili tko će više upecati;
tvoj mu je ronilac na udicu pod vodom

tad objesio usoljenu ribu
a on, sav uzbuđen, je izvukao!

KLEOPATRA

U isto vrijeme — o, vremena! —
ja sam mu smijehom iscrpla strpljenje,
i smijehom mu ga iste noći ulila —
sutradan smo do devet pili ujutro —
u krevet kad ga spremih, pokrila sam ga
vlastitim velima i plaštem, a ja sama
opasala sam njegov trijumfalni mač.

Ulazi Glasnik.

O, iz Italije! Zasij plodne vijesti
u uši moje što su dugo jalove!

GLASNIK

O, gospo, gospo...

KLEOPATRA

Umro je Antonije!
Ako to kažeš, huljo, ubio si
i svoju gospodaricu, al ako javljaš
da živ i slobodan je, bit će zlata!
ljubit ćeš moje najplavije žile
na ruci koju ljubili su kraljevi
i ljubeći treperili ko trska.

GLASNIK

Prvo, gospo,
njemu je dobro.

KLEOPATRA

Tad još evo zlata!
Al pazi, momče, zna se često reći
za mrtve da su dobro; ako tako misliš
rastalit ću zlato koje dadoh
i sasut ga u zloguko ti grlo.

GLASNIK

Čujte me, dobra gospo.

KLEOPATRA

Dobro, hajde, hoću!
Al gdje ti je na licu dobro, kad je Antonije
živ, zdrav i slobodan? Kiselog li lica
da se rastrube tako dobre vijesti!
Ako mu nije dobro, morao si
doći ko Furija okrunjena zmijama
a ne ko čovjek normalan.

GLASNIK

Počujte, molim.

KLEOPATRA

Dođe mi da te pljusnem prije no prozboriš:
al ako kažeš živ je Antonije,

zdrav, u prijateljstvu s Cezarom,
nije mu zarobljenik, pljuskom zlata
obasut ću te, tučom sjajnog biserja.

GLASNIK

Dobro je, gospo.

KLEOPATRA

Dobro si to reko.

GLASNIK

I prijatelj je s Cezarom.

KLEOPATRA

Pošten si ti momak!

GLASNIK

Cezar i on su veći prijatelji
no što su igda bili.

KLEOPATRA

Bogatstvo traži od mene!

GLASNIK

Al opet, gospo...

KLEOPATRA

Ne volim taj »al opet«:
pokvari uvijek sve pređašnje dobro.
»Al opet« mi se gadi! »Al opet« je
ko tamničar što dovodi iz mraka
nekoga groznog zlotvora. Molim te, sve
istresi preda me što nosiš u torbi,
i zlo i dobro. Cezar mu je prijatelj,
zdravljem je, kažeš, dobro; kažeš, slobodan je.

GLASNIK

Slobodan, gospo, nije; nisam reko.
Obvezan je prema Oktaviji.

KLEOPATRA

Jel joj što dužan?

GLASNIK

Koliko dužnost nalaže u postelji.

KLEOPATRA

Harmijo, blijedim.

GLASNIK

Oženjen je, gospo, s Oktavijom.

KLEOPATRA

Najcrnija te kuga ubila!

Obara ga udarcem.

GLASNIK

Gospojo dobra, svladajte se.

KLEOPATRA

Što kažeš?

Opet ga udara.

Nosi se, gnusni skote, il ću nogom
valjati tvoje oči po tlu kao loptice;
iščupat ću ti kosu,

Vuče ga gore dolje.

dat ću da te
bičuju žicom užarenom, kuhaju u rasolu
da se u trajnoj trapiš turšiji.

GLASNIK

Gospojo mila, ja sam zbilja samo
donio vijest, ne sklopio i brak.

KLEOPATRA

Reci da nije tako, župu ću ti dati,
bogatstvom ću te uzoholiti!
Udarac onaj nek ti bude plaća
što si moj bijes izazvao, a ja ću je
uvećat svakim dodatnim ti darom
što ga tvoja skromnost tražit može.

GLASNIK

Oženjen je, gospo.

KLEOPATRA

Nitkove jedan, predugo si živio.

Izvlači nož.

GLASNIK

Nemojte, rađe bježim!
Što vam je, gospo? Nisam ništa skrivio.

Izlazi.

KARMIJA

Izvan sebe ste, gospo, svladajte se;
čovjek je nevin.

KLEOPATRA

I nevin strada kada grmi.
Nek Egipat se rastopi u Nilu,
nek svi se dobri stvorovi na svijetu
u zmiје pretvore! Nek opet dođe gad:
premda sam bijesna, ugrist ga neću.
Pozovite ga!

KARMIJA

Boji se da dođe.

KLEOPATRA

Neću mu ništa. Ove ruke zbilja
nisu plemenite jer tuku nekog
nižeg od mene, a zbog razloga
što si ga sama zadah.

Opet ulazi Glasnik.

Amo, gospodaru!
Premda je časno, nikad nije dobro

donosit loše vijesti: lijepoj poruci
tisuću dadni jezika, a vijesti zle
neka se jave same, kad te stignu.

GLASNIK

Izvršio sam dužnost.

KLEOPATRA

Je li oženjen?

Ne mogu te mrzit više neg te mrzim
kažeš li opet »jest«.

GLASNIK

Jest, oženjen je.

KLEOPATRA

Bog te ubio! Još se držiš istog?

GLASNIK

Da lažem, gospo?

KLEOPATRA

O, da barem lažeš,
pa makar pola Egipta se poplavi,
močvara bude za ljuskave zmiје!
Gubi se ódavde! Da ti se sâm Narcis
na licu vidi, meni si rugoba!
Oženjen je?

GLASNIK

Ja ponizno molim,
Visosti, da mi oprostiš.

KLEOPATRA

Jel oženjen?

GLASNIK

Nemoj se vrijeđat što te vrijeđat neću:
nepravedno je što me kažnjavaš
za ono što me siliš činiti.
Da, oženjen je Oktavijom.

KLEOPATRA

A njegov grijeh i tebe grijешnim čini,
prem nisi zgriješio to u što siguran si!
Gubi se: roba što si je donio iz Rima
preskupa mi je; nek ti neprodana ostane,
i nek te upropasti!

Izlazi Glasnik.

KARMIJA

Svladaj se, dobra gospodarice.

KLEOPATRA

Hvaleći Antonija, kudila sam Cezara.

KARMIJA

O, mnogo puta, gospo.

KLEOPATRA

To mi se sad plaća.
Vodi me odavde, u glavi mi se vrti.

O, Ira, Karmijo! Ne, nije važno.
 Pođi do onog momka, dobri moj Aleksa,
 nek izvijesti me kako Oktavija izgleda,
 o njenim godinama, njenoj čudi,
 nek ne izostavi ni boju kose,
 i brzo mi se vrati s opisom.

Izlazi Aleksa.

Nek ide zauvijek! Ne, Harmijo, neka ne ide!
 Makar sa lijeva bio nalik na Gorgónu,
 a s desna nalik Marsu! (*Mardijanu*) Aleksu reci
 da javi koliko je visoka. Žali me, Karmijo,
 al ništa ne govori. U odađu me vodi.

Izlaze.

Prízor VI

Kod Mizena

Fanfara. Na jedna vrata ulaze Pompej i Mena, s bubnjarima i trubačima, a na druga Cezar, Lepid, Antonije, Enobarb, Mecena, Agripa, s vojnicima koji stupaju.

POMPEJ

Ja imam vaše talce, a vi moje,
 pa da pregovaramo prije bitke.

CEZAR

I red je da se prvo sukobimo
 riječima, pa smo stoga poslali
 pismene naše prijedloge unáprijed.
 Ako si ih razmotrio, ti reci
 hoće li oni usukati tvoj mač
 nezadovoljni, i Siciliji vratiti
 mnoge mlade junake, koji inače
 moraju ovdje pasti.

POMPEJ

Vama, svoj trojici,
 jedinim vladarima velikoga svijeta
 i božjim zastupnicima! Ja ne znam
 zašto da moj otac nema osvjetnika
 dok ima sina, ko i prijateljā,
 kod Julije je Cezar kod Filípa vidio
 — gdje se dobrom Brutu javio ko duh —
 da vi to isto za njega radite.
 Što je to blijedog Kasija potaklo
 na urotu? I što je natjeralo
 uglednog i časnog Rimljanina Bruta

sa oružanom družbom, sve službenicima
ljepotice slobode, Kapitol da omaste,
no da su htjeli da im jedan čovjek
bude tek čovjek? A taj isti razlog
nagna i mene da opremim brodovlje,
pod teretom se kojih pjeni gnjevno more,
s kojima kanih kaznit nezahvalnost
pakosnog Rima prema mome ocu
plemenitome.

CEZAR

Samo mirno, po redu.

ANTONIJE

Nemoj nas strašiti jedriljem, Pompeju —
na moru ćemo se u tome ogledati.
Na kopnu znaš koliko smo mi brojniji.

POMPEJ

Na kopnu zbilja ti si brojniji
ako i kuću moga oca brojimo
za koju nisi izbrojio novce!
Al kako kukavica gnijezda ne gradi,
ostani u njoj dok možeš.

LEPID

Budi ljubazan
— jer ovdje smo sad skrenuli sa stvari —
i reci kako gledaš na poslani prijedlog.

CEZAR

U tome srž je stvari.

ANTONIJE

Ne tražimo
da prihvatiš ga jer mi hoćemo,
već vagni koliko prihvaćanje vrijedi.

CEZAR

I što ti slijedi, kušaš li veću sreću.

POMPEJ

Vi ste mi ponudili Siciliju
i Sardiniju, a ja za to moram
od gusara osloboditi more;
i ako pošljem nešto žita u Rim,
svi suglasni smo da se razidemo
bez okrhnuti sječiva, bez ulubljena štita.

CEZAR, ANTONIJE i LEPID

To je naš prijedlog.

POMPEJ

Onda znajte da sam
došao pred vas spreman da ga prihvatim
ali razljutio me Marko Antonije.
Sâm pričajući o tom smanjujem si hvalu,
al moraš znati da se tvoja majka

— kad Cezar ti se sukobio s bratom —
na Siciliju sklonila i bila
primljena prijateljski.

ANTONIJE

Čuo sam to,
imao na umu što ti dugujem,
te izdašno zahvaliti sam spreman.

POMPEJ

Daj amo ruku. Nisam vjerovao
da ću te ovdje zateć, gospodar.

ANTONIJE

Postelje na Istoku su meke
i moram vam zahvalit što me pozvaste
da dođem prije nego namjeravah,
jer time samo dobih.

CEZAR

Od posljednjeg puta
ti si se promijenio.

POMPEJ

Ne znam kakav je
račun na mome licu zbrojila sudbina
ali u grudi prodrijeti mi neće
da pretvori mi srce u svog slugu.

LEPID

Dobro si nam došo, Pompeju.

POMPEJ

Nadam se, Lepide, da jesam.
Dakle, složismo se. Želio bih da se
naš ugovor sad sklopi pismeno
i pečatima našim potvrdi.

CEZAR

To nam je prvo!

POMPEJ

A prije rastanka na uzajamnu čast
priredit ćemo svaki svoju gozbu.
Žrijeb ćemo vući tko da počne.

ANTONIJE

Ja ću, Pompeju.

POMPEJ

Ne, Antonije, vuci žrijeb, al bio
ti prvi ili zadnji, zna se da će slavu
pobrati tvoja sjajna egipatska kuhinja.
Čuo sam da se pokojni Julije
udebljao gozbujući ondje.

ANTONIJE

Mnogo ti tog čuješ.

POMPEJ

Ne mislim ništa zlo.

ANTONIJE

I ništa zlo

ne govoriš.

POMPEJ

To što sam čuo.

A čuo sam i da je Apolodor odnio —

ENOBARB

Ne treba dalje: odnio je!

POMPEJ

A što to, molim?

ENOBARB

Izvjescu kraljicu u madracu Cezaru.

POMPEJ

Sad te prepoznajem! Kako si, vojniče?

ENOBARB

Dobro, i dobro izgleda ću biti
jer vidim četiri gozbe pred nama.

POMPEJ

Daj, rukujmo se. Nisam te nikad mrzio.
Al vidio sam kakav si u borbi
i zavidio sam ti na tvom držanju.

ENOBARB

Nisam te nikad osobito volio,
gospodine, al hvalio te jesam
kad si zaslužio i deset puta više
od onog što ti priznah.

POMPEJ

Nosi uvijek ovu otvorenost,
nimalo ti loše ne pristaje.
A sad vas zovem sve na svoju galiju.
Izvolite naprijed, gospodo!

CEZAR, ANTONIJE i LEPID

Ti nas vodi, gospodar.

POMPEJ

Dođite.

Izlaze svi osim Enobarba i Mene.

MENA

(ustranu) Pompeju, tvoj otac nikad ne bi sklopio
ovaj pakt.
(Enobarbu) Mi smo se, gospodine, već negdje upoznali.

ENOBARB

Na moru, mislim.

MENA

Tako je, gospodine.

ENOBARB

Dobro si se, bome, iskazao na moru.

MENA

I ti na kopnu.

ENOBARB

Slavit ću svakog tko mene slavi, ali ono što sam ja izvršio na kopnu ne da se poreći.

MENA

Ni ono što sam ja na moru.

ENOBARB

Ti bi doduše mogao nešto poreći, zbog vlastite sigurnosti: ti si na moru bio pravi pljačkaš.

MENA

I ti na kopnu.

ENOBARB

E, tu i ja poričem svoje kopnene zasluge! Ali daj mi tu lupešku ruku, Mena: da se rukujemo u ime zakona, mogli bi nam obojici o istom trošku staviti lisice.

MENA

Lice je slika čovjeka, kakvegod da su ruke.

ENOBARB

Al ne i žene: nema lijepe žene s poštenim licem.

MENA

Nije to kleveta: ako ništa drugo, krađu srca.

ENOBARB

Došli smo amo da se s vama borimo.

MENA

Što se mene tiče, žao mi je što se to pretvorilo u bančenje. Pompej će zbilja danas stratiti sreću u veselju.

ENOBARB

Ako i jest tako, žaljenjem je sad neće vratiti.

MENA

Točno veliš, gosparu. Nismo ovdje očekivali Marka Antonija. Je li on, molim te, oženjen Kleopatrom?

ENOBARB

Cezarova se sestra zove Oktavija.

MENA

Točno, gosparu. Bila je žena Kaja Marcela.

ENOBARB

Ali sad je žena Marka Antonija.

MENA

Ma što ne kažeš!

ENOBARB

Istina je.

MENA

To znači da su se Cezar i on zauvijek povezali.

ENOBARB

Kad bih baš morao proricati budućnost toj vezi, ne bih tako rekao.

MENA

Meni se čini da su u tom vjenčanju politički razlozi igrali veću ulogu nego ljubav.

ENOBARB

I ja mislim. Ali vidjet ćeš da će upravo ta uzica koja ih naizgled vezuje biti omča koja će zadaviti njihovo prijateljstvo: Oktavija je pobožna, hladna, mirna narav.

MENA

Tko ne bi da mu žena bude takva?

ENOBARB

Tko sam nije takav, ko Marko Antonije. On će se vratiti na svoju egipatsku koštu, a onda će Oktavijini uzdasi u Cezaru raspiriti vatru i, kao što prije rekoh, ono što je snaga toga prijateljstva postat će tvorcem njegova rasula. Antonijevi će osjećaji ostati gdje jesu. Ovdje se samo oženio prilikom.

MENA

Lako može biti tako. Hajde, gospodar, hoćeš li na brod? Zdravicom ću te dočekati!

ENOBARB

Prihvaćam rado, gospodar: u Egiptu smo, bome, uvijekbali grla.

MENA

Hajdemo onda.

Izlaze.

Prizor VII

*Na palubi Pompejeve galije, kod Mizena.
Svira glazba. Ulaze dvojica ili trojica slugu
i unose voće, slatkiše i vino.*

PRVI SLUGA

Ovdje će evo sjediti. Neki će se, istina, izvaliti ko klade, jer im je korijenje već tako labavo da, kad bi se uspravili kao stabla, i najmanji bi ih vjetar otuphao.

DRUGI SLUGA

Lepid je crven kao rak.

PRVI SLUGA

Tjeraju ga da svaku čašu pije na iskap.

DRUGI SLUGA

Dok se drugi po naravi uzajamno glože, on samo viče »Dosta je«: oni prihvate da se pomire, a on se pomiri da se prihvati pića.

PRVI SLUGA

Što izaziva još veći sukob — između njega i njegova razbora.

DRUGI SLUGA

Eto, to ti je, kad hoćeš da se istakneš u društvu velikana! Radije mašem tršćicom koja ne služi ničemu nego helebardom koju ne mogu ni dići.

PRVI SLUGA

Kad si pozvan u visoke sfere, a ne vidi se da u njima kružiš, to ti je ko da imaš duplju a nemaš oka, pa ne smiješ od rugobe pokazati lica.

Čuju se trublje. Ulaze Cezar, Antonije, Pompej, Lepid, Agripa, Mecena, Enobarb, Mena i drugi časnici.

ANTONIJE

(Cezaru)

To, gospodar, ovako rade: mjere vodostaj Nila na ljestvici nekoj u piramidi. Po tom kako stoji, visoko ili nisko, znaju ide li glad. il oboje. Što više Nil nabuja, više obećava; kad padne, tad sijači po mulju tom i glibu zaspu sjeme što vrlo brzo dozori do žetve.

LEPID

Ima li tamo kod vas čudnih zmija?

ANTONIJE

Ima, Lepide.

LEPID

Te egipatske zmije, znate, rađaju se iz onog blata, znate, pod utjecajem onog sunca, znate: kao i krokodil.

ANTONIJE

Točno, Lepide.

POMPEJ

Sjedite — i evo vina! Lepide, tvoje zdravlje!

LEPID

Pa nisam baš tako dobro kako bi trebalo, ali držim se dok ne padnem.

ENOBARB

Držiš se čaše dok ne padneš pod stol.

LEPID

Ne, zbilja, znate, čuo sam da te Plotomejeve pirasemide nisu uopće loše; svi se tu, znate, slažu.

MENA

(u stranu, Pompeju) Pompeju, samo čas.

POMPEJ

(u stranu, Meni) Reci mi na uho, što je?

MENA

(isto) Ustani časaak, kapetane, zaklinjem te, i poslušaj što imam reći.

POMPEJ

(isto) Strpi se malo, kasnije!
Ovu čašu dižem za Lepida!

LEPID

Kakav je zapravo taj vaš krokodil?

ANTONIJE

Što se tiče izgleda, gosparu, on ima svoj oblik, širok je svoju širinu, visok je koliko jest, i kreće se vlastitim udovima. Živi od onog čim se hrani, a kad dušu ispusti, umire.

LEPID

A koje je boje?

ANTONIJE

Isto, svoje boje.

LEPID

Čudna zmija.

ANTONIJE

Čudna, a i suze su joj mokre.

CEZAR

Hoće li ga taj opis zadovoljiti?

ANTONIJE

Hoće uz pomoć Pompejevih zdravica, ako nije savršen epikurejac!

POMPEJ

(u stranu, Meni) Crko, da bog da, crko! Što to blebećeš! Nosi se! Idi, kad ti kažem! — Gdje je vino koje sam tražio?

MENA

(u stranu) Ako me hoćeš saslušat, zbog zasluga mojih, ustani od stola.

POMPEJ

Ti mora da si lud. Što je?

Ustaje i oni se povlače u stranu.

MENA

Tvojoj sam sreći uvijek podmetao pleća.

POMPEJ

Služio si me vjerno. Što još imaš reći?
(drugima) Zabavljajte se, gospodo!

ANTONIJE

Lepide, pazi,
po živom pijesku hodaš, i potonut ćeš.

MENA

(u stranu) Hoćeš li postat gospodarem svijeta?

POMPEJ

Što kažeš?

MENA

Kažem drugi put:
Hoćeš li bit gospodar cijelog svijeta?

POMPEJ

Kako je to moguće?

MENA

Ipak, pomisli!
A premda sam siromah, ja sam čovjek
koji će tebi pružit cijeli svijet.

POMPEJ

Ti mora da si dobro popio.

MENA

Ne, Pompeju, ja se čuvah čaše.
Zemaljski Jupiter si, ako se usudiš;
što more pláče il što nebo grli
tvoje je, ako samo hoćeš.

POMPEJ

Kaži kako?

MENA

Tri suvlasnika svijeta, ovi »saveznici«,
na tvom su brodu. Da prerežem sidro
i, kad otplovimo, prerežem im vrat,
sve što postoji, tvoje je.

POMPEJ

Ah, to si morao
učiniti, a ne govorit o tom.
Za mene to je podlost, za tebe bi bila
tek dobra služba. Moraš znati da se
ne ravna po probitku moja čast,
već moj probitak po njoj. Sad se kaj
što jezikom si tako djelo izdao.
Da si to obavio bez mog znanja,
ja bih to poslije i odobrio,
al sad osuditi moram. Pusti to, i pij!

Pompej se vraća gostima.

MENA

(u stranu) Za ovo, nikad više neću slijedit
ugaslu tvoju sreću. Onaj koji traži
a neće uzet kada mu se nudi,
taj više to ne nalazi!

POMPEJ

U zdravlje, Lepide!

ANTONIJE

Na obalu ga nosite, a ja ću, Pompeju,
u njegovo ti ime odzdraviti.

ENOBARB

U tvoje ime, Meno!

MENA

Zdrav bio, Enobarbel!

POMPEJ

Natoči, da se čaša ne vidi od vina!

ENOBARB

Gle, Meno, jakog čovjeka.

Pokazuje gdje sluga iznosi Lepida.

MENA

Po čemu?

ENOBARB

Zar ne vidiš? Trećinu svijeta nosi!

MENA

Trećina svijeta tad je pijana.

Da je bar cijeli, bolje bi se vrtio!

ENOBARB

Pijmo ga, nek ti se bar dobro
u glavi vrti!

MENA

Pijmo ga!

POMPEJ

Ovo još nije prava gozba aleksandrijska!

ANTONIJE

Ali premá njoj zrije. Puni čaše!

U Cezarovo zdravlje!

CEZAR

Ja radije ne bih.

Bezuman je trud da mozak perem
da bude sve prljaviji.

ANTONIJE

Budi dijete vremena!

CEZAR

Zavladaj njime, odgovaram na to.
Radije bih sva četiri dana žeđao
no ovoliko popio u jednom.

ENOBARB

*(Antoniju)*Hej, dični imperatore, hoćemo li
zaplesat sada bakanal egipatski
da posvetimo ovo vino?

POMPEJ

Hajdemo,

dobri vojnici!

ANTONIJE

Hajde, uhvatimo se
svi za ruke, dok pobjedno nam vino
razbor ne utopi u blage vode Lethe.

ENOBARB

Svi za ruke! Zaglušite nam uši
 najjačom svirkom! Rasporedit ću vas!
 Onda nek dječak zapjeva, a pripjev
 nek svaki glasno iz junačkih grudi
 grune koliko doteče mu sape.

*Zasvira glazba. Enobarb ih raspoređuje
 da se uhvate za ruke. Pjesma.*

*Vinski kralju, gojni Bako,
 daj ovamo vino jako!
 Vino topi brige naše,
 loza svakoj glavi paše.
 Dok je svijeta, puni čaše!
 Dok je svijeta, puni čaše!*

CEZAR

I što biste još htjeli? Laku noć, Pompeju.
 Šurače dragi, daj da te vodim s broda:
 ozbiljniji se poso mrgodi na ovu
 lakomisenost. Oprostimo se, gospodo,
 vidite da su nam lica užarena,
 čak snažni Enobarb je slabiji od vina,
 a i moj jezik smrsi što se reći trsi,
 ta divlja raspojasanost je sve nas
 pretvorila u lude. Što da se još kaže?
 Laku noć. Daj ruku, dični Antonije.

POMPEJ

Na obali ćemo se onda ogledati!

ANTONIJE

Itekako, gosparu! Daj ruku amo.

POMPEJ

Antonije, ti imaš kuću moga oca,
 ali što, mi smo prijatelji!
 Siđi u čamac.

ENOBARB

Pazite da ne padnete!
Izlaze svi osim Enobarba i Mena.
 Meno, ja neću na obalu.

MENA

Ni ja.
 U moju pođimo kabinu. Ovi
 bubnjevi, trube, frule, što sve ne!
 Nek Neptun čuje gromki pozdrav od nas
 tim velikim zvjerkama. Svirajte samo,
 svirajte, vrag vas odnio!
Fanfare i bubnjevi.

ENOBARB

Hura, veliš? Evo i moje kape!

MENA

Hura! Dođi, dični kapetane.

Izlaze.

TREĆI ČIN

Prizor I

*Ravnica u Siriji.**Trijumfalno ulazi Ventidije, sa Silijem i drugim Rimljanima. Ispred njega nose tijelo Pakora.*

VENTIDIJE

Nadstrijeljali smo slavne partske strijelce
 a naklona Fortuna dosudi mi
 da im se osvetim za smrt Marka Krasa.
 Nek se pred našom vojskom nosi tijelo
 kraljevog sina. Tako sad tvoj Pakor
 za Marka Krasa plaća, Orode!

SILIJE

Dični Ventidije, dok ti je mač još vruć
 od partske krvi, progoni ih na bijegu!
 Zaleti se u Mediju, Mezopotamiju,
 sva skrovišta za razbitu im vojsku.
 Tvoj će te zapovjednik, veliki Antonije,
 posaditi na trijumfalna kola
 i glavu ti ovjenčat lororom.

VENTIDIJE

O, Silije, Silije, učinio sam dosta.
 Ako si nižeg čina, pazi, možeš
 učinit previše. Jer, nauči, Silije:
 bolje je ništa ne učinit nego činom
 steć preveliku slavu dok nadčinjenog nema.
 Cezar i Antonije uvijek su postizali
 više po časnicima svojim nego osobno.
 Tako se Sosije, čovjek moga ranga,
 što bio mu je zamjenik u Siriji,
 prebrzo proslavio, bivao sve slavniji,
 i njegovu je naklonost izgubio.
 Tko uspijeva u ratu više od svog vođe
 biva svom vođi vođa; slavljublje,
 vrlina u vojnika, radije izabire
 gubitak no dobitak koji ga zasjenjuje.
 Mogao bih učinit Antoniju

i više dobra, al bih ga uvrijedio,
a uvredom tom propade mi zasluga.

SILIJE

Ti imaš, Ventidije, ono bez čega se
vojnik i mač mu jedva razlikuju.
Hoćeš li ovo javit Antoniju?

VENTIDIJE

Skromno ću natuknut što smo postigli
pod imenom njegovim, tim čudotvornim
pokličem bojnim! Kako smo pod njegovim
stjegovima, s njegovim dobro-plaćenim četama,
konjicu partsku, nikad poraženu,
ko stare rage isprašili s bojišta.

SILIJE

Gdje je on sad?

VENTIDIJE

On kani u Atenu
kamo, brzinom koju dopušta nam teret,
što moramo ga sobom ponijeti,
požurit ćemo da stanemo pred njega.
Hajde tamo, pokret!

Izlaze.

Prizor II

Rim. Cezarova kuća.

Ulazi Agripa na jedna vrata, Enobarb na druga.

AGRIPA

Što, jesu li nam šuraci otišli?

ENOBARB

Sa Pompejem su završili poso;
ostala trojica sad udaraju pečate.
Oktavija plače što odlazi iz Rima;
Cezar je žalostan a, kako Mena kaže,
naš Lepid, sve od Pompejeve gozbe,
pati od malokrvnosti.

AGRIPA

Plemenitog li Lepida!

ENOBARB

Finog li čovjeka! Kako taj voli Cezara!

AGRIPA

Ne, kako obožava Marka Antonija!

ENOBARB

Cezar? To Jupiter je među ljudima.

AGRIPA

A što je Antonije? Jupitru je bog.

ENOBARB

Cezara spominjete? Njemu nema ravna.

AGRIPA

O Antonije! Ti si feniks ptica!

ENOBARB

Hoćeš li hvalit Cezara, ti reci
samo »Cezar«: i ne trebaš dalje!

AGRIPA

Zbilja, obojicu on osu hvalospjevima.

ENOBARB

Cezara voli više, al voli Antonija!
Jezici, srca, retori, pjesnici, pisari
ne mogu smisliti, izreći, sažeti, zbrojiti,
ispjevati i napisati — hehej! — ljubav njegovu
za Antonija. A što se tiče Cezara,
tek klekni, klekni, i samo se divi!

AGRIPA

Obojicu on voli.

ENOBARB

Ko dvije balege
međ kojima taj balegar koleba.

Zasvira truba.

Ovo na konje zove. Zbogom, moj Agripa.

AGRIPA

Neka te sreća prati, vrijedni vojniče!

Ulaze Cezar, Antonije, Lepid i Oktavija.

ANTONIJE

Nemojte dalje, gosparu.

CEZAR

Ti odnosiš mi velik dio mene:
u njemu — sa mnom lijepo postupaj.
Sestro, dokaži da si žena kakvom
te moje misli vide, kakvom ja bih
i život stavio na kocku, da ćeš biti.
Moj dični Antonije, ovaj uzor kreposti
što je među nama ko cement koji
slogu utvrđuje, neka ne bude
malj koji ruši njenu tvrđavu.
Bilo bi bolje da smo se složili
bez posrednika, ako s obje strane
ne čuvamo ga s ljubavlju.

ANTONIJE

Ne vrijeđaj me

tim nepovjerenjem.

CEZAR

Ja sam svoje reko.

ANTONIJE

Ti nećeš nać, ma kako pomno tražiš,
najmanji povod za to čeg se strašiš.
Neka te, dakle, bogovi čuvaju
i srca Rimljana nek služe tvojoj stvari!
Ovdje se rastajemo.

CEZAR

Zbogom, draga sestro!
Nek elementi budu dobri s tobom;
nek ti je duša vedra. Putuj sretno!

OKTAVIJA

Plemeniti moj brate!

ANTONIJE

U očima je njenim travanj; to je
proljeće ljubavi, a ovo prva kiša
koja ga javlja. O, daj se razvedri.

OKTAVIJA

Brate moj, pripazi na kuću moga muža,
i...

CEZAR

Što je, Oktavija?

OKTAVIJA

Na uho ću ti reći.

ANTONIJE

Nit jezik srce sluša, niti srce znade
što jeziku zapovjediti — ona je
ko labudovo perce koje pluta
na vrhu vala za najviše plime
i ne zna bi li amo ili tamo.

ENOBARB

(u stranu, Agripi)

Hoće li Cezar zaplakati?

AGRIPA

Pokrio je lice.

ENOBARB

Da je on žena, moglo bi bit od čednosti;
ovako će, znači, muški plakati.

AGRIPA

Što, Enobarbe, kad je Antonije
našao tijelo Julija Cezara,
on gotovo je rikao, ne plako!
A plakao je isto kod Filipa,
kad vidio je da je Brut ubijen.

ENOBARB

Te godine je, zbilja, patio od prehlade
i cmizdrio je, vjeruj mi, za onim
što sâm je svojevoljno uništio,
tako da sam i ja sam zaplakao.

CEZAR

Ne, Oktavija, stalno ću se javljat,
a vrijeme neće misli mi pretéći.

ANTONIJE

Hajmo, gosparu, hajmo, a ja ću se
nadmetat s tobom u jačini ljubavi.
Daj da te zagrlim, i da te pustim
predajuć te u ruke bogovima.

CEZAR

Budite sretni! Zbogom!

LEPID

Sve ti zvijezde
s nebesa sjale na tvom lijepom putu!

CEZAR

Zbogom, zbogom!

Ljubi Oktaviju.

Zbogom!

Zasvira truba. Izlaze.

Prizor III

Aleksandrija. Kleopatrina palača.

Ulaze Kleopatra, Karmija, Ira i Aleksa.

KLEOPATRA

Gdje je taj momak?

ALEKSA

Na pola ga je strah.

KLEOPATRA

Ma nemoj, čega? Ovamo, gosparu!

Ulazi isti Glasnik.

ALEKSA

O, veličanstvo, ni sam Herod Židovski
ne usudi se stati preda te,
kad nisi sasvim dobre volje.

KLEOPATRA

Tom Herodu ću doći glave, ali
kad Antonija nema, kako? tko da
obavi taj zadatak? Dođi bliže.

GLASNIK

Da, kraljice milostiva.

KLEOPATRA

Jesi li ti

vidio Oktaviju?

GLASNIK

Jesam, strašna kraljice.

KLEOPATRA

A gdje?

GLASNIK

U Rimu, gospo, vidjeh je u lice,
dok su je izmeđ sebe vodili
njen brat i Marko Antonije.

KLEOPATRA

Je li visoka kao ja?

GLASNIK

Ne, nije, gospo.

KLEOPATRA

Jesi li je ti čuo kako govori?
Glasno il tiho?

GLASNIK

Čuo sam je: tiho govori.

KLEOPATRA

To nije tako dobro. Ne može se ona
svidati njemu dugo.

KARMIJA

Da mu se sviđa?

O, Izido! To je sasvim nemoguće!

KLEOPATRA

I ja to mislim, Karmijo. Patuljasta je
i mrtvo puhalo. A drži li se
u hodu dostojanstveno? Daj, sjeti se
ako si kad vidio što je dostojanstvo!

GLASNIK

Ona se tako vuče, da se hod njen
i stajanje ne razlikuju; ona je više
ko kakvo truplo a ne živo tijelo,
ko kakav kip, a ne stvor što diše.

KLEOPATRA

Je li to sigurno?

GLASNIK

Il ne vidim ništa
kod zdravih očiju.

KARMIJA

Ni trojica u Egiptu
nemaju zdravije oči.

KLEOPATRA

Vrlo je bistar,
to primjećujem. Ni ja u njoj ne vidim
još ništa osobito. Taj momak ima pameti.

KARMIJA

O, itekako!

KLEOPATRA

A koliko ima godina?

GLASNIK

Udovica je, gospo...

KLEOPATRA

Udovica! Je li čuješ, Karmijo?

GLASNIK

... I mislim da bi mogla imat trideset.

KLEOPATRA

A imaš li u glavi njeno lice?

Je li široko ili izduženo?

GLASNIK

Široko, i to tako da joj je to mana.

KLEOPATRA

Također, s takvim licem većinom su glupe.

A kosa? koje boje joj je kosa?

GLASNIK

Smeđa je, gospo; ali čelo joj je
nisko da niže i ne može biti.

KLEOPATRA

Zaslužio si zlata! Prijašnju oštrinu
nemoj mi za zlo uzet, a ja imam
za tebe opet posla, a i smatram
da si za njega najsposobniji.
Na put se spremaj, dok napišem pisma.

Glasnik izlazi.

KARMIJA

Dobar momak.

KLEOPATRA

Zbilja jest. I kajem se
što sam se tolko na nj okomila.
Po njemu, čini mi se, da ta ženska
nije nikakvo čudo.

KARMIJA

Nije ništa, gospo.

KLEOPATRA

Momak je viđao što je veličanstvo
i trebao bi znati.

KARMIJA

Da taj ne zna
što je veličanstvo? Izida bi ga izjela!
a toliko je u tvojoj službi dugo!

KLEOPATRA

Još jedno pitati ga moram, Karmijo!
Al nije sad važno, ti ćeš mi ga dovest
tamo gdje budem pisma pisala. Sve
još može dobro ispasti.

KARMIJA

O, budi gospo, sigurna, i hoće.
Izlaze.

Prizor IV

*Atena. Antonijeva kuća.**Ulaze Antonije i Oktavija.*

ANTONIJE

Ne, ne, Oktavija, nije samo to —
 to bih mu ja oprostio, da je samo to
 i tisuću još stvari sličnih po težini —
 al nanovo se zaratio s Pompejem,
 pročitao je javno svoju oporuku;
 sa podcjenjivanjem govorio o meni;
 kada po nuždi nije mogo drugo
 no da mi nešto časno prizna, činio je
 to hladno, preko volje i pripisujúc mi
 što manju važnost; kad se pružao
 najbolji povod da me hvali, on ga je
 propustio il prihvatio tek na jeziku.

OKTAVIJA

O dobri gospodaru, ne vjeruj u sve,
 il, ako vjeruješ, ne uzimaj za zlo.
 Ako do razdora tog dođe, nikad
 nesretnija još žena nije stajala
 između dvije strane, moleći za obje.
 Dobri će mi se bogovi narugat
 čim budem molila »O, blagoslovite
 mog gospodara muža!« a čas poslije
 poreknem molitvu tu isto tako glasnom:
 »O, blagoslovite mi brata!« Molim li
 za pobjedu il muža ili brata
 to ko da ni za jednog ne molim —
 nema sredine između tih krajnosti.

ANTONIJE

Draga Oktavija, ti se s više ljubavi
 prikloni onoj strani što je bolje čuva.
 Ako čast svoju izgubim, ja gubim sebe:
 bolje da nisam tvoj, no tako okljaštren.
 A, kao što si sama htjela, ti ćeš biti
 posrednik među nama, a ja ću se, gospo,
 u međuvremenu za rat pripremit tako
 da će to bacit u zasjenak tvog brata.
 Pođi što brže možeš. Učini što si htjela.

OKTAVIJA

Hvala vam, gospodaru. Nek moćni Jupiter
 učini slabu mene, slabu mene,
 pomiriteljem vašim! Rat između vas
 bio bi ko da se svijet raskolio
 i mrtvima se mora zavarit pukotina.

ANTONIJE

Kad budeš vidjela od kog je počelo,
nemilost svoju upravi na tu stranu,
jer ne može nam krivnja biti jednaka
da tvoja ljubav jednako se dijeli.
Pripremi se za put, i prатnju izaberi,
te po volji odredi svoje troškove.

Izlaze.

Prizor V

*Atena. Druga soba u Antonijevoj kući.
Ulaze Enobarb i Eros.*

ENOBARB

Prijatelju Eros, kako ide?

EROS

Čudne dolaze vijesti, gosparu.

ENOBARB

Što to, brate?

EROS

Cezar i Lepid su zaratili s Pompejem.

ENOBARB

To je staro. I kakav je ishod?

EROS

Cezar je odmah, pošto je iskoristio Lepida u ratu protiv Pompeja, otkazao Lepidu savezništvo i nije htio s njim podijeliti slavu za pothvat; i nije na tom stao, nego još podiže optužbu za pisma koja je ovaj ranije pisao Pompeju i, na osnovi vlastite optužbe, ga hapsi. I tako jadni treći sjedi sad u samici, sve dok mu smrt ne proširi zatvor.

ENOBARB

Sad, svijete, imaš dvije čeljusti, ne više,
i bacio među njih svu hranu koju imaš,
ona će se trti jedna o drugu.
Gdje je Antonije?

EROS

Po vrtu eno šeta,
udara nogom korov pred sobom
i viče »Lepide, budalo!«; prijeti
da će zavrnut vratom onom časniku
koji je Pompeja umorio.

ENOBARB

Naša je moćna mornarica spremna.

EROS

Za Italiju i za Cezara. Da, Enobarbe
naš te gospodar očekuje smjesta.
Ah, trebao sam ti to odmah reći.

ENOBARB

Bit će kakvo zlo, al neka bude.
Vodi me Antoniju.

EROS

Dodji, gospodaru.

Izlaze.

Prizor VI

Rim. Cezarova kuća.

Ulaze Cezar, Agripa i Mecena.

CEZAR

Preziruć Rim, učinio je sve to
i više od toga, u Aleksandriji.
Evo kako je bilo: na samom trgu,
na posrebreanom podiju, na prijestoljima zlatnim,
stolovali su on i Kleopatra.
Do nogu im je sjedio Cezarion
kog zovu sinom Julija, mog oca,
i sva nezakonita djeca koju su
izrodili u uzajamnoj strasti.
On je njoj posjed Egipta potvrdio,
a u donjoj Siriji, u Lidiji, na Cipru,
proglasio je apsolutnom kraljicom.

MECENA

Sve to pred okom javnosti?

CEZAR

U običnoj areni pučkoj, vježbalištu.
Proglasio je dalje svoje sinove
za kraljeve nad kraljevima: Partiju,
Veliku Mediju i Armeniju
dao je Aleksandru; Ptolomeju
doznačio je Ciliciju, Feniciju
i Siriju. U odjeći Izide božice
pojavila se ona toga dana,
a često je i prije, kako pričaju,
primala ljude tako odjevena,

MECENA

Rim mora biti obaviješten o tom.

AGRIPA

Već ogorčeni ranijom drskošću
ljudi će mu naklonost zanijekat.

CEZAR

Ljudi to znaju već, a sad su primili
i njegove optužbe.

AGRIPA

Koga optužuje?

CEZAR

Cezara. Kad smo Siciliju, veli,
oteli Sekstu Pompeju, mi nismo
dodijelili mu njegov dio otoka.
Kaže zatim da mu nismo vratili
brodove neke koje smo posudili.
Na kraju, on se ljuti što je Lepid
iz trijumvirata izbačen, a kad jest
što za se držimo sve njegove prihode.

AGRIPA

Na to, gospodine, treba odgovoriti.

CEZAR

To je već učinjeno; glasnik poslan.
Rekoh mu da je Lepid bio odveć
okrutan, da je vlast zloupotrebljavao,
da je zaslužio da bude smijenjen.
Od onog što sam ja osvojio
dajem mu dio, al u Armeniji
i drugim zemljama, što ih on osvoji,
zahtijevam isto.

MECENA

Na to neće pristati.

CEZAR

Onda ja neću pristati na ovo.

Ulazi Oktavija s pratnjom.

OKTAVIJA

Cezare, zdravo; pozdrav, moja gospodo!
Najdraži Cezare moj, zdravo!

CEZAR

Da ću te ikad zvati odbačenom!

OKTAVIJA

Nit si me zvao, niti imaš razloga.

CEZAR

Zašto si stigla ovako potajice?
Ne dolaziš ko Cezarova sestra.
Supruga Antonija mora imati
vojsku ko pratitelja; njisak konja
da najavi njen dolazak ovamo
prije nego se sama pojavi.
Krošnje duž puta da su pune ljudi,
a čekanje da zamire od čežnje
za onim čega nema. Ne, prašina se

uzvitlat morala do krova nebeskog
od tvojih nebrojenih četa. Ali
ti dolaziš kao piljarica u Rim,
spriječiv da damo javni dokaz ljubavi
što, kad se ne pokazuje, zna često
ispasti kao da je nema. Morali smo
te dočekati na moru i na kopnu,
na svakoj postaji tvog puta sa
sve većim pozdravima.

OKTAVIJA

Dobri gospodaru,
Ja ne bjeħ primorana da ovako dođem,
postupih tako od slobodne volje.
Moj suprug, Marko Antonije, čuvši
da se ti pripremaš za rat, upoznao je
s tim moje ojađeno uho, na što
izmolih od njeg da se amo vratim.

CEZAR

A on je brže bolje to dopustio
samo da makne prepreku sa puta
zadovoljenju svoje strasti.

OKTAVIJA

Nemoj tako.

CEZAR

Držim ga na oku; vijesti o njemu
do mene stižu na krilima vjetra.
Gdje je on sada?

OKTAVIJA

U Ateni, gospodine.

CEZAR

Ne, moja draga, uvrijeđena sestro,
već mu je Kleopatra kimnula da dođe.
Kurvi je svoje carstvo dao, i sad oni
sve kraljeve zemaljske vrbuju za rat.
Okupio je Bokku, libijskoga kralja,
i Arhelaja kapadocijskoga,
te Filadelfa, kralja Paflagonije,
tračkoga kralja Adala, te kralja
Mančua arabijskoga, kralja pontskog,
Heroda Židovskog, te Mitridata
kralja u Komageni, Polemona, Aminta,
kraljeve Medije i Likaonije,
s još mnogo većim popisom žezala.

OKTAVIJA

O jao meni, nesretnici, kojoj
srce se cijepa između dva brata
što jedan drugom oči kopaju,

CEZAR

Dobro nam došla. Tvoja su nas pisma priječila da ne damo maha svome gnjevu dok ne shvatismo da smo se prepustili ti obmani, mi opasnom nehaju. Razvedri srce: nedaj da te muči trenutak ovaj što prelazi preko tvog zadovoljstva snagom prijeke nužde, već stvari suđene prepusti sudbini bez žaljenja. U Rim si dobro došla, ništa na svijetu meni nije draže. Nezamisliva ti je nanesena nepravda i bozi, da je isprave, pretvorili su nas ovdje i sve koji tebe vole u službenike pravde. Utješi se i budi dobro došla.

AGRIPA

Dobro došla.

MECENA

Dobro nam došla, draga gospo. Svako srce u Rimu voli vas i žali. Preljubnik Antonije tek, u svojoj sramoti ogrezao, vas odbacuje i daje svoju vlast golemu bludnici što sad je huška na nas.

OKTAVIJA

Jel sve to istina?

CEZAR

Bez svake sumnje. Sestro, dobro došla. Molim te da se strpljenjem naoružáš, Najdraža moja sestro!
Izlaze.

Prízor VII

*Akcij. Antonijev logor.
Ulaze Kleopatra i Enobarb.*

KLEOPATRA

Zapamtit ću ti ovo, ne brini!

ENOBARB

Al zašto, zašto, zašto?

KLEOPATRA

Ti si se protivio da ostanem na bojištu i kažeš da to nije dolično.

ENOBARB

Pa zar jest? zar jest?

KLEOPATRA

Čak i da nije rat objavljen meni,
zašto da ja ne sudjelujem osobno?

ENOBARB

(u stranu) Pa mogao bih reći: da u ratu
zajedno služe kobile i konji,
bez konjice bi ostali, jer kobile bi
podnositi morale i konja i jahača.

KLEOPATRA

Što govoriš?

ENOBARB

Nazočnost tvoja mora
smetati Antonija, uzimati mu dio
i pameti i srca, a i vremena,
kad mu je sve to najpotrebnije.
Već ga i tako kude s lakoumlja
i priča se u Rimu da rat ovaj vode
tvoj Fotin, eunuh i tvoje sluškinje.

KLEOPATRA

Pokopaj, zemljo, Rim, nek strunu jezici
što laju protiv nas! Ja snosim trošak
za ovaj rat i kao glava kraljevstva
u njemu ću nastupiti ko muškarac.
Ne reci više ništa protiv toga,
jer ja odustat neću!

Ulaže Antonije i Kanidije.

ENOBARB

Ja sam svoje reko.

Evo imperatora.

ANTONIJE

Zar nije čudno,
moj Kanidije, da je tako brzo
od Tarenta i Brundizija mogao
presjeći Jonsko more i zauzet
naš Torin? — Jel ti to čuješ, draga?

KLEOPATRA

Najviše se brzini divi tromost.

ANTONIJE

Dobar je to prijekor mlitavosti
i dolikuje najboljem muškarcu.
Kanidije, mi ćemo s njim na moru
stupiti u bitku.

KLEOPATRA

Na moru! A gdje drugdje?

KANIDIJE

Zašto, gospodine, da postupimo tako?

ANTONIJE

Zato što nas on na to izaziva!

ENOBARB

I ti si, gospodaru, jednom njega
na dvoboj izazvao.

KANIDIJE

Točno, Isto tako
da onu bitku kad Farsala prihvati,
gdje Cezar se s Pompejem tuko.
Al izazove što mu ne idu u prilog
on odbija bez daljnjeg. Moraš i ti.

ENOBARB

Neiskusne su posade tvog brodovlja;
mornari su mazgari i težaci,
sve ljudi vrbovani brzo i na silu.
U Cezarovoj floti služe momci
što su već često ratovali s Pompejem.
Brodovi su im brzi, tvoji spori.
Nije sramota za te ako odbiješ
da se s njim sukobiš na moru,
kad si na kopnu spreman.

ANTONIJE

Na moru, na moru!

ENOBARB

Ali, gospodine, time odbacuješ
posvemašnju vojnu nadmoć koju
na kopnu imaš; time dijeliš vojsku
što se većinom sastoji od tvojih
pješaka ratom prokušanih; tim ne koristiš
svoje glasovito umijeće, napuštaš
put koji jamči pouzdani uspjeh,
a predaješ se posve slučaju i sreći
iz čvrstog naručja sigurnosti.

ANTONIJE

Na moru ću se boriti.

KLEOPATRA

Ja imam
šezdeset brodova; Cezar nema više.

ANTONIJE

Višak ćemo brodovlja spaliti,
ostatak popuniti do pune posade
i njime odbit, ispred rta akcijskog.
Cezara što se približava obali.
Ako ne uspijemo, ostaje nam kopno.

Ulazi Glasnik.

Što je?

GLASNIK

Vijesti su točne, gospodaru; viđen je
Cezar. Osvojio je Torin.

ANTONIJE

Zar je moguće da je ondje osobno?
Nije moguće: čudo da je tamo
već vojska njegova. Kanidijs,
s naših devetnaest pješačkih legija
i konjanika dvanaest tisuća
zapovijedaj na kopnu, a ja ću na brod.
Hajdemo, moja Tetido!

Ulazi Vojnik.

Što je, vrijedni vojniče?

VOJNIK

Dični imperatore, ne ratuj na moru;
ne oslanjaj se na istrule daske.
Zar nemaš povjerenja više u moj mač,
u ove moje rane? Nek Egipćani,
Feničani po vodi gnjuraju ko patke:
mi vični smo da, stojeći na zemlji,
u borbi prsa ú prsa, pobjeđujemo.

ANTONIJE

Ah, dobro, dobro! Hajdemo već jednom.
Izlaze Antonije, Kleopatra i Enobarb.

VOJNIK

Tako mi Herkula, mislim da sam u pravu.

KANIDIJE

Vojniče, jesi. Ali njegov pohod
ne raste iz moći na kojoj počiva:
naš je vođa vođen, mi smo sluge ženskinja.

VOJNIK

Na kopnu su pod tvojom komandom
zajedno legije i konjica, jel tako?

KANIDIJE

Da, Marko Oktavije, Marko Justej,
Publikola i Celijs na more idu;
a mi na kopnu držimo na okupu glavninu.
Ova brzina Cezarova je nevjerovatna!

VOJNIK

Dok on još bje u Rimu, njegova je vojska
krenula podijeljena u toliko grupa
da je sve zavarala uhode.

KANIDIJE

Jesi li čuo

tko je njegov zamjenik?

VOJNIK

Kažu, neki Tauro.

KANIDIJE

A, znam ga dobro.

Ulazi Glasnik.

GLASNIK

Imperator zove Kanidija.

KANIDIJE

Bremenito je vrijeme vijestima
i svakog časa nosi nešto novo.

Izlaze.

Prizor VIII

Kod Akcija.

Ulazi Cezar, stupajući s vojskom.

CEZAR

Tauro!

TAURO

Gospodine?

CEZAR

Ne napadaj na kopnu, drž na okupu
glavninu vojske i ne traži bitku
dok mi ne završimo sve na moru.

Preko uputa na ovome svitku
ne radi ništa. Potez je riskantan
i sudbina nam o njem ovisi.

Izlaze.

Prizor IX

Akcij.

Ulaze Antonije i Enobarb.

ANTONIJE

Postavit ćemo čete s one strane brda
da bude na vidiku glavnina Cezarova.
Odatle možemo prebrojavat brodove
i prema tome postupati dalje.

Izlaze.

Prizor X

Kod Akcija.

*Kanidije stupa s vojskom preko pozornice u jednom
smjeru, a Tauro, s Cezarovom vojskom, u drugom.
Čuje se buka pomorske bitke. Trube sviraju »na oruž-
je«. Ulazi Enobarb.*

ENOBARB

Propast, propast, sve ode u propast!
Ne mogu to više gledati. Antonijada,

egipatski admiralski brod, sa svih
šezdeset brodova, okrenula je krmu
i pobjegla. Kad sam to vidio,
mrak mi je pao na oči.

Ulazi Skar.

SKAR

O, bogovi,
božice, sabore božanski!

ENOBARB

Što tebe ljuti?

SKAR

Velika kriška svijeta izgubljena je
od puke gluposti. Sa poljupcem smo se
oprostili od cijelih kraljevstava.

ENOBARB

Kakvom se čini bitka?

SKAR

Na našoj strani
ko da je kuga izbila u modricama
od kojih smrt je sigurna. A ona
besramna egipatska kobiletina
— dabogda ogubavila — usred bitke,
kad izgledi nam bjehu ko blizanci,
podjednaki, čak naši nešto bolji,
ko krava u lipnju, kad je obad žacne,
podiže jedra i uteče.

ENOBARB

To sam vidio:
na taj mi se prizor pred očima smrklo
i nisam mogo dalje gledati.

SKAR

Tek što je ona uhvatila vjetar,
plemenita je žrtva njenih vradžbina,
sam Antonije, digo morska krila
i kao patak zaljubljen poletio,
u najžešćem jeku bitke, za njom.
Ne vidjeh nikad tako sraman postupak;
iskustvo, muškost, čast, još nikad tako
ne pogaziše sami sebe.

ENOBARB

Jao, jao!

Ulazi Kanidiје.

KANIDIJE

Na moru naša sreća nema više daha
i kukavno se davi. Da je naš
general bio kakav zna da bude,
sve ispalo bi dobro. Ali on je

nečasni primjer dao svima nama
da i mi bježimo.

ENOBARB

O tome, dakle, razmišljaš?
Možemo onda zbilja reći laku noć!

KANIDIJE

Prema Peloponezu su umaknuli.

SKAR

Do tamo mi je lako doći; tamo ću
čekat da vidim što će biti dalje.

KANIDIJE

Cezaru predati ću svoje legije
i konjicu; šest kraljeva je već
pokazalo mi kako se predaje.

ENOBARB

Ja ću još slijedit Antonijevu
ranjenu sreću, premda vjetar razbora
sa druge strane puše.

Izlaze.

Prizor XI

*Aleksandrija. Kleopatrina palača.
Ulazi Antonije s pratnjom.*

ANTONIJE

Sama mi, gledaj, zemlja ne da
da po njoj hodam. Stid ju je da me nosi.
Dođite amo, prijatelji. Ja sam tolko
okasnio u svijetu, da sam zauvijek
izgubio svoj put. Ja imam brod
nakrcan zlatom: uzmite, podijelite
i bježite; pomirite se s Cezarom.

SVI

Da bježimo? Ne mi!

ANTONIJE

Ja sâm sam pobjegao
i kukavicama pokazao da bježe
pokazujući leđa. Hajte, prijatelji!
Jer ja sam se odlučio na put
na kojemu mi niste potrebni. Hajte!
To blago je u luci. Uzmite ga.
O, što učinih, stid me i da pogledam.
Na glavi mi se kavže same vlasi:
gle sijede kude smeđe s naglosti,
a ove njih zbog straha i zbog ludosti.
Hajdete, prijatelji! Dati ću vam

pisma za neke prijatelje da vam
puteve malo uglade. I molim vas,
ne tuguje, ne odbijajte s gnušanjem,
već prihvatite što moj očaj nalaže.
Ostaviti treba onog koji ostavlja
samoga sebe. Krenite k obali, smjesta.
Ja ću vam dat taj brod i blago.
Molim vas, sad me ostavite; ne kažem
nego molim, ne mogu više zbilja
nikome zapovijedat: stog vas molim.
Vidjet ćemo se jednom.

*On sjeda. Pratioci izlaze.
Ulazi Kleopatra koju vode
Karmija, Ira i Eros.*

EROS

Ne, milostiva gospo, k njemu, daj, utješi ga.

IRA

Daj, najdraža kraljice.

KARMIJA

Daj, ma jasno! Što bi drugo?

KLEOPATRA

Pustite da sjednem. O, Junono!

ANTONIJE

Ne, ne, ne i ne!

EROS

Vidiš li tko je ovdje, gospodine?

ANTONIJE

O fuj, fuj, fuj!

KARMIJA

Gospo!

IRA

Gospo, dobra kraljice!

EROS

Gospodine, molim vas, gospodine!

ANTONIJE

Da, gosparu moj, da! Kod Filipa
on je svoj mač nosio za pasom
kao na plesu, dok sam ja obarao
mršavog, naboranog Kasija, i ja
sam bio onaj što je dokrajčio
ludoga Bruta. Uvijek se u svemu
služio potčinjenima i nije imao
iskustva nikakvog u bojnim redovima,
a ipak sada — nije važno.

KLEOPATRA

Budite uz mene.

EROS

Kraljica, gospodine, gle, kraljica!

IRA

Pridite, gospo, govorite s njime;
on je izbezumljen od stida.

KLEOPATRA

Dobro onda, pomozite mi. Jao!

EROS

O, ustani, dični gospodine,
dolazi kraljica: klonula je glavom
i smrtni čas joj kuca, osim ako
ti ne spasiš je svojom utjehom.

ANTONIJE

Okaljao sam svoje dobro ime
i nečasno zastranio.

EROS

Kraljica, gospodine.

ANTONIJE

O, kamo si me to odvélá, Jeđupko?
Gle, kako svoju sakrivam sramotu
od pogleda tvog, gledajući natrag
na sve što ostavih za sobom uništeno
i obeščašćeno.

KLEOPATRA

O, gospodaru, gospodaru,
oprosti mojim preplašenim jedrima!
Nisam ni slutila da ćeš i ti za mnom.

ANTONIJE

Znala si jako dobro, Jeđupko,
da mi je srce kucavicama
za krmu tvoga broda vezano
i da ćeš me povući za sobom.
Znala si da nad mojim duhom imaš
potpunu vlast i da me malim prstom
dozvati možeš da bogove izdam.

KLEOPATRA

Oprosti mi, molim te.

ANTONIJE

Sad evo moram
od sebe mlađem slati ponizne
molbe za mir, pretvarat se i služiti se
sljeparijama onih što su nisko pali,
što s pola svijeta igra se po volji,
što sudbine sam stvarao i rušio.
Znala si koliku imaš vlast nadámnom
i da će te moj mač, malaksao od ljubavi,
u svakoj stvari poslušati.

KLEOPATRA

Oprosti mi, oprosti!

ANTONIJE

Al kažem, nemoj proliti ni suze!
Jer samo jedna od njih vrijedi koliko sve
što dobiva se ili gubi. Poljubi me.
Već samo to mi sve naplaćuje.
Našeg smo učitelja poslali: jel se vratio?
Ljubavi, ko olovo sam težak, Dajte vina
tamo unutra, i da se jede! Fortuna zna
da najviše je preziremo kada
najviše nam udaraca zada.

Izlaze.

Prizor XII

*Egipat. Cezarov logor.**Ulaze Cezar, Agripa, Dolabela, Tidijs i drugi.*

CEZAR

Nek dođe sad poslanik Antonijev.
Da li ga znate?

DOLABELA

Da, to je njegov učitelj —
još jedan dokaz, Cezare, da mu je
skresano perje kad ovamo šalje
ovako bijedno perce iz svog krila,
on koji imao je višak kraljeva
da ih ko glasnike po svijetu šalje
ni prije dvije-tri mjesечеve mijene.

Ulazi Antonijev poslanik.

CEZAR

Pristupi i govori!

POSLANIK

Kakav sam da sam,
od Antonija dolazim. Sve donedavno
u njegovu sam oku bio sitniji
no kaplja rose na listiću mirte
sram nepreglednog mora.

CEZAR

Neka bude tako.
Iznesi nam što ti je povjereno.

POSLANIK

On pozdravlja te kao gospodara
sudbine svoje, te od tebe traži
u Egiptu da živi; ako ne može,

tad zahtjev smanjuje i pretvara u molbu:
dopusti mu, med nebom i zemljom
udisat zrak tek kao privatni
građanin u Ateni. To što se njega tiče.
Kleopatra priznaje tvoju veličinu,
pokorava se sama tvojoj vlasti,
a od tebe, za svoje nasljednike,
traži tek krunu Ptolomejevića
koja sad ovisi o tvojoj milosti.

CEZAR

Za Antonijev zahtjev neću ni da čujem.
A Kraljicu ću slušati i uslišiti
tek ako istjera iz Egipta
osramoćenog svoga ljubavnika
ili mu tamo život oduzme.
Izvede li to, neću se oglašiti
na njene molbe. Tako, za njih oboje.

POSLANIK

Neka te sreća prati.

CEZAR

Kroz logor ga provedite.

Izlazi Poslanik.

(*Tidiju*) Sada je vrijeme da iskušaš svoju
rječitost. Pođi smjesta. Preotmi
Kleopatru od Antonija; obećaj
u naše ime sve što traži, i još
ponude dodaj iz vlastite mašte.
Žene baš nisu jake ni u najvećoj sreći,
a nevolja će navest netaknutu Vestalku
da zavjet pogazi. Lukavstvo svoje,
Tidijo, upotrijebi; sam odredi
nagradu za taj trud, a ja ću se
držati toga kao zakona.

TIDIJA

Idem, Cezare.

CEZAR

Promotri kako Antonije podnosi
svoj pad i kolko, po tvom sudu,
njegovi postupci otkrivaju
što misli i što hoće.

TIDIJA

Hoću, Cezare.

Izlaze.

Prizor XIII

Aleksandrija. Kleopatrina palača.
Ulazi Kleopatra, Enobarb, Karmija i Ira.

KLEOPATRA

Što nam je činit, Enobarbe?

ENOBARB

Razmislit, pa umrijet.

KLEOPATRA

I tko je za sve kriv? Mi ili Antonije?

ENOBARB

Sam Antonije: volju je nametnuo
razborom da mu vlada. Jer što ako si
ti pobjegla pred strašnim licem rata
gdje su se brodovi u bojnim linijama
ustremili sve jedan na drugog?
Zašto je morao on za tobom?
Crv strasti putene mu nije smio
podgristi sposobnost vojskovođe
u času kad su se dvije polovine svijeta
sukobile — isključivo zbog njega.
Nije sramota manja od gubitka bitke
što je zajedrio za tvojim zastavama
i ostavio svoju mornaricu
da za njim zabezeknuto zuri.

KLEOPATRA

Molim te, mir!

Ulaze Antonije i Poslanik.

ANTONIJE

Je li to njegov odgovor?

POSLANIK

Da, gospodaru.

ANTONIJE

S kraljicom će, znači,
milostivo postupat, ako me se odrekne?

POSLANIK

Tako on kaže.

ANTONIJE

Nek sazna to i ona.
Pošalji mladom Cezaru ovu sijedu glavu
i želje će ti ispunit do vrha
samim provincijama!

KLEOPATRA

Ovu glavu,
moj gospodaru?

ANTONIJE

Vrati mu se opet.
Reci mu da, iako on se sada

ružom mladosti kiti, svijet očekuje
od njega da iskaže se nečim posebnim.
Jer novac, brodovi i legije
pripadati mogu kakvoj kukavici,
a službenici pobjeđivati mogu
u službi djeteta ko i pod Cezarovim
zapovjedništvom. Stoga izazivam ga
da stavi na stranu stečene prednosti
i meni, slabijemu, da odgovori
mačem na mač, nas dvojica sami.
Napisat ću ti sve to. Pođi sa mnom.

Izlaze.

ENOBARB

(u stranu) O, da ne bi! Ko da će se Cezar
veliki vojskovođa, uspjeha svoga odreći
da u areni nastupi u dvoboju
s jednim mačevateljem! O ja vidim
da prosudba je ljudska dio sudbe,
da vanjske stvari povlače za sobom
i nutarnju kakvoću — skupa propadaju.
Da, znajući glad i sitost, on još sanja
da će se puni Cezar odazvati
praznini njegovoj! Porazio si, Cezare
i njegov razum.

Ulazi Sluga.

SLUGA

Tu je glasnik Cezarov.

KLEOPATRA

Što, nema više niti ceremonija?
Gle, žene moje, pred uvelom ružom
nas će začepiti oni što su klečali
pred pupoljcima. Uvedi ga, momče.

Izlazi Sluga.

ENOBARB

Moje poštenje i ja sve se više
razilazimo. Kad je netko slijepo
odan budali, vjernost se pretvara
u čistu ludost; ali tko je kadar
izdržati u vjeri palom gospodaru
pobjeđuje tim pobjednika njegova
i mjesto zaslužuje u povijesti.

Ulazi Tidijsa.

KLEOPATRA

Što hoće Cezar?

TIDIJA

To u četiri oka.

KLEOPATRA

Govori slobodno, jer ovo su mi
sve prijatelji.

TIDIJA

Može bit su isto
i prijatelji Antoniju.

ENOBARB

Njemu treba
onolko prijatelja koliko ima Cezar
il ne treba ni nas. Ako Cezar hoće,
naš će gospodar spremno skočiti
da prijatelj mu bude. Što se tiče nas,
čiji on bude, bit ćemo i mi,
što znači Cezarovi.

TIDIJA

Dobro. Dakle, onda,
kraljice slavna, Cezar ti poručuje
da za svoj položaj ti ne trebaš tražit
drugoga jamstva no da je on Cezar.

KLEOPATRA

Zaista, poruka je cezarska! Produži.

TIDIJA

On zna da Antonija nisi prigrllila
od ljubavi nego od straha.

KLEOPATRA

O!

TIDIJA

Stog ožiljke na tvojoj časti
sućutno smatra prisilno stečenom,
nezasluženom ljagom.

KLEOPATRA

On je bog,
zna što je istina. Čast svoju nisam dala
već apsolutno bješe osvojena.

ENOBARB

(u stranu) Je li to tako, treba pitati
samoga Antonija. E, moj gospodine!
tako si prošupljen da moraš potonut,
jer najdraži napuštaju te tvoji.

Izlazi Enobarb.

TIDIJA

Da kažem Cezaru što od njega tražiš?
Dijelom on sâm moli da zaželiš nešto
što bi ti dao. Bilo bi mu drago
njegovu moć da prihvatiš ko štap
na koji ćeš se oslanjat. Al bi mu
dušu razgalilo da čuje od mene

da ostavila ti si Antonija
i da se stavljaš pod okrilje njemu,
sveopćem gospodaru.

KLEOPATRA

Kako se ti zoveš?

TIDIJA

Ime mi je Tidijsa.

KLEOPATRA

Ljubazni glasniče,
velikom reci Cezaru da preko tebe
njegovu ljubim pobjedničku ruku.
Reci mu da sam spremna svoju krunu
položiti mu pred noge, sama kleknuti;
po svemoćnom se dahu njegovom
sad ravna udes egipatske kraljice.

TIDIJA

To ti je najbolji put. Dok se bore
za prevlast razbor i vjera u sreću,
čini li razbor samo ono što je
moguće postići, neće se unesrećiti.
Milostivo dopusti da sad položim
znak štovanja na tvoju ruku.

KLEOPATRA

Otac tvog Cezara je znao često,
kad smišljao je osvajanja nova,
prinositi usne istom mjestu nevrijednom
te osipati ga kišom poljubaca.

Ulaze Antonije i Enobarb.

ANTONIJE

Gledaj udvornosti! Tako mi Jupitra!
Što si ti, prostačino?

TIDIJA

Ja samo izvršavam
naloge čovjeka među nama najvećeg
i najvrednijeg da ga se sluša.

ENOBARB

(u stranu) Taj će dobit šibe!

ANTONIJE

(doziva slugu) Amo, momci!
O, ti aspido! — Gle, boga mu i vraga!
Moć kao da se topi s mene! Donedavno,
kad viknuo bih »hej«, ko djeca
na igru, skakali bi kraljevi
i klicali »što želiš?« Zar nemate uši?
Ja sam još Antonije.

Ulaze slugu.

- Tu ništariju
odvedite i išibajte ga!
- ENOBARB
(u stranu) Bolje se igrati s lavovskim mladuncem
nego sa starim lavom koji umire.
- ANTONIJE
Tako mi zvijezda svih sa mjesecom!
Išibajte ga! Ma zatekao ja
dvadeset najvećih vazala Cezarovih
da drsko ljube ruku ovoj ovdje —
kako se zove otkad više nije
Kleopatra? Šibajte ga, momci!
da mu se lice grči ko u djeteta,
da cvili na sav glas za milost. Vodite ga.
- TIDIJA
Marko Antonije!
- ANTONIJE
Daj, odvedite ga!
Kad svoje dobije, dovedite ga natrag.
Taj slugan Cezarov će njemu
sam odnijeti našu poruku.
Izlaze sluge s Tidijom.
Ti si već bila napola uvela
kad sam te upoznao! Zar sam
neuleknuti jastuk u Rimu ostavio
i odreko se zakonita potomka
i to s draguljem među ženama,
da mi sramotu nanosi ovakva
što i na sluge gleda?
- KLEOPATRA
Dobri gospodaru...
- ANTONIJE
Prevrtljiva si uvijek bila, ali
kada u porok tvrdo zagreznemo
— o, jao nama! — mudri bogovi nam
zavežu oči, zdravi razum utope
u blato vlastito i natjeraju nas
da divimo se svojim pogreškama
i smiju nam se dok mi oholo
u propast svoju srljamo.
- KLEOPATRA
O, zar je dotle došlo?
- ANTONIJE
Tebe sam našo ko zalogaj, hladan,
na tanjuru mrtvog Cezara;
ti si ostatak iza Gneja Pompeja,
uz tkozna koje strastvenije časke

koje si izabrala za svoju pohotu
a koje pučke glasine ne bilježe.
Jer uvjeren sam da ti, prem si načula
što krepost treba biti, ne znaš što je.

KLEOPATRA

Zašto to govoriš?

ANTONIJE

Da puštaš slugu
što prima napojnicu i zahvaljuje
»Bog nek vam plati!« da ti prisno
upozna ruku, moju suigračicu,
taj pečat kraljeva, tu prisežnicu
srdaca uzvišenih! O da sam barem
na brdu bašanskom, da riknem glasnije
od rogatoga stada; moj je razlog krvav
i da ga uljudno iskazujem bi bilo
kao da vrat u omči zahvaljuje krvniku
što je u poslu hitar.

Ulazi sluga s Tidijom.

Je li išiban?

SLUGA

Propisno, gospodaru.

ANTONIJE

Je li urlao?

Je i molio za oproštenje?

SLUGA

Molio je milost.

ANTONIJE

Ako ti otac živi, nek se kaje
što mu ti nisi kći, a tebi nek je žao
što slijediš Cezara u njegovome slavlju
jer što ga slijediš primaš batine.
Od sad nek bijela ruka gospojinska
u tebi budi grozu; dršći čim je vidiš!
Vrati se Cezaru i ispričaj mu
sve kako si se proveo. I pazi
da kažeš da me srdi što se drži
ovako prezirno i gordo, i što ističe
što sada sam, a ne što zna da bijah.
Da, on me srdi, i to mu je lako
u ovom času kad su dobre zvijezde,
vodilje moje bivše, svoje sfere
praznima ostavile i stropoštale se
u ponor pakla. Ako mu se ne sviđa
što rekoh i učinih, kaži mu da ima
mog roba slobodnjaka, Hiparha,
koga po volji može bičevati,

mučit il objesiti, da mi istim plati.
Sam ga podstakni na to. Nosi se sad,
da smjesta vidim prugasta ti leđa!

Izlazi Tidijs.

KLEOPATRA

Jesi li završio?

ANTONIJE

Jao, pomračio se
naš zemaljski mjesec, a navješćuje
tek Antonijev pad.

KLEOPATRA

Čekat ću da opet ustane.

ANTONIJE

Da Cezaru se dodvoriš, očijukaš
sa slugom što mu veže vrpce!

KLEOPATRA

Zar me još ni toliko ne znaš?

ANTONIJE

Da si spram mene hladna srca?

KLEOPATRA

Ako je tako, dragi moj, nek nebo
iz moga hladnog srca začne tuču,
na izvoru je zatruje i prvo zrno
nek meni padne za vrat. Nek moj život
ko i to zrno netragom se rastopi!
Nek drugo pogodi Cezariona,
da spomen moje utrobe, i postupno
svi moji valjani Egipćani,
u taljenju te olujne sačme
bez groba legnu, dok im lešine
ne proždru nilske muhe i komarci.

ANTONIJE

To mi je dovoljno.
Cezar je opsjeo sad Aleksandriju
i tu ću mu se ja suprotstaviti!
Kopnena nam se vojska dobro drži,
a raspršeno brodovlje se opet združilo
i spremno na sve moćno plovi morem.
Gdje li si samo bilo, srce moje?
Čuješ ti mene, gospo? Ako s bojnog polja
opet se vratim ljubiti ove usne,
doći ću sav u krvi; ja i moj mač
zaslužiti ćemo riječ u ljetopisu.
Za sve još ima nade!

KLEOPATRA

To je moj gospodar dični!

ANTONIJE

U meni bit će trostruko mišićje,
trostruko srce i trostruka sapa,
i borit ću se zagrižljivo; jer onda
kad živjeh sretno, obijesno, od mene
ljudi su šalom mogli svoj život otkupit,
al sad ću zube stisnuti, i svakog
tko mi se opre poslati u mrak.
Hajde, provedimo još jednu slavnu noć!
Pozovite sve moje tužne kapetane;
još jednom napunite pehare!
I rugajmo se ponoćnome zvonu!

KLEOPATRA

Moj rođendan je danas. Mislila sam
da ću ga slavit skromno. Ali kako
moj je gospodar opet Antonije,
ja ću bit Kleopatra.

ANTONIJE

Sve će još dobro ispasti!

KLEOPATRA

Pozovite sve vrijedne vojskovođe
pred našeg gospodara.

ANTONIJE

Da, zovite ih.
Održat ću im govor. Natjerat ću noćas
vino da im izbije kroz ožiljke!
Kraljice moja, hajde, još krv ovdje kola!
Kad slijedeći put borio se budem,
zavoljet će me sama Smrt, jer ja ću
nadmašit njenu ubojitu kosu.

Izlaze svi osim Enobarba.

ENOBARB

Gle, sada bi nadzurio i munju!
Bijesan bit znači tako preplašen
da se ne bojiš više; u tom stanju
golubica će kljuvat jastreba.
I dalje vidim u mog vojskovođe:
što manje razbora to više srca ima.
Kad hrabrost ždere pamet, ždere mač
kojim se bori. Smislit ću neki način
da ga ostavim.

Izlazi.

ČETVRTI ČIN

Prizor I

*Kraj Aleksandrije. Cezarov logor.
Ulaze Cezar, Agripa i Mecena, s vojskom.
Cezar čita pismo.*

CEZAR

Zove me »mali« i kori me kao
da ima moć iz Egipta me šibom
istjerat. Glasnika mog je išibao
trskom, izaziva me na osobni dvoboj.
Cezarov odgovor je Antoniju:
nek stari siledžija zna da imam
stotinu drugih načina da umrem,
a dotle, njegovom se izazovu smijem.

MECENA

Drži na umu, Cezare, kad tako velik čovjek
padne u bijes, tada bijes ga goni
sve dok sam ne padne. Nedaj mu predah,
već se okoristi njegovim sljepilom.
Gnjevn nikad nije dobar vlastit čuvar.

CEZAR

Najbolje naše časnike izvijestite
da ćemo sutra voditi posljednju
od brojnih bitaka. U našim redovima
onih, što nedavno su još pod Antonijem
služili, dovoljno ima da ga zarobe.
Pobrini se za to i pogosti vojsku:
zaliha imamo, a oni su zaslužili
tu rasipnost. E, jadni Antonije!
Izlaze.

Prizor II

*Aleksandrija. Kleopatrina palača.
Ulaze Antonije, Kleopatra, Enobarb, Karmija,
Ira, Aleksa i drugi.*

ANTONIJE

On neće dvoboj sa mnom, Enobarbe?

ENOBARB

Ne.

ANTONIJE

A zašto neće?

ENOBARB

Jer misli da ima

dvadeset puta više sreće od tebe
pa bi to bilo dvadeset na jednog.

ANTONIJE

Sutra, vojniče, ja ću se boriti
na moru i na kopnu; il ću živjet
il posmrtnu ću čast okupati u krvi
da živi trajno. Hoćeš li se
boriti kako valja?

ENOBARB

Dat ću sve od sebe
i klicat pobjedniku.

ANTONIJE

To je riječ!
Hajde, pozovi moje kućne slugе,
večeras ćemo raskošno blagovati!
Ulazi nekoliko slugu.
On se sa svakim rukuje.

Daj amo ruku — bio si zbilja pošten,
kao i ti — i ti — i ti. Bili ste mi
valjane slugе, a u tom su vam kraljevi
pravili društvo.

KLEOPATRA

(u stranu, Enobarbu) Što mu ovo znači?

ENOBARB

(u stranu, Kleopatri)
To jedan je od onih neobičnih ispada
što ih žalost zna izvabiti iz duše.

ANTONIJE

I ti si čestit! Ja bih htio da se
pretvorit mogu u toliko ljudi
a vas sve zajedno da mogu strpati
u jednog Antonija, da vam služim
jednako dobro ko što ste vi mene.

SVI

Bože sačuvaj! Ma kakvi!

ANTONIJE

Dobri moji momci, služite me noćas!
Ne štedite mi čašu; brinite se
jednako za me ko i dok me s vama
sve carstvo moje služilo i moje
trpjelo zapovjedi.

KLEOPATRA

(u stranu, Enobarbu) Što hoće reći?

ENOBARB

(u stranu, Kleopatri)
On hoće da ih natjera u suze.

ANTONIJE

Noćas me dobro služite, jer to je možda kraj vašoj službi. Možda vidjeti me nećete više, osim kao sablast sakatu. Služit ćete možda već sutra drugog gospodara. Ja vas gledam ko čovjek što se oprašta. Čestiti moji prijatelji, ja vas ne tjeram, već kao suprug vjenčan s vašom službom, zahtijevam da se ne dijelite od mene do smrti. Stog me dvorite večeras dva sata — ja ne tražim više — i bogovi vas nagradili za to.

ENOBARB

Kako, gospodine moj, možeš da ih ovako uzbudiš? Gledaj, plaću, a i ja, stari magarac, suzim ko da sam luka jeo. Nemoj pretvarat nas u žene, od sramote!

ANTONIJE

Ha, ha, ha!

Neka me vrag odnese ako mišljah tako! a sveto nek je mjesto gdje te kaplje padnu, srdačni prijatelji! Shvatili ste me previše turobno a sve govorih za vašu utjehu; i sve u žarkoj želji da bakljama noć ovu sagorite. O znajte, sokolovi, da se sutra dobrome nadam; da ću vas povesti u pobjedu i život, a ne smrt i slavu. Hajde, pođimo na večeru i pustimo ozbiljne misli.

Izlaze.

Prizor III

*Aleksandrija. U blizini Kleopatrine palače.
Ulazi četa vojnika.*

PRVI VOJNIK

Laku noć, brate. Sutra dan je odluke.

DRUGI VOJNIK

Ovako il onako. Sve najbolje ti želim. Zar nisi čuo ništa neobično da se po gradu priča?

PRVI VOJNIK

Ništa. Što se priča?

DRUGI VOJNIK

Vjerojatno su samo glasine.
Laku noć.

PRVI VOJNIK

Onda laku noć, gosparu.
Susretnu druge vojnike.

TREĆI VOJNIK

Vojnici, dobro pazite na straži!

PRVI VOJNIK

Vi isto! Laku noć vam. Laku noć.
Postavljaju se u kutove pozornice.

DRUGI VOJNIK

Mi smo ovdje, i ako sutra naša
uspije mornarica, ja sam siguran
da nam pješadija neće pokleknuti.

PRVI VOJNIK

Sjajne su to čete i pune odlučnosti.
Ispod pozornice čuje se svirka oboa.

DRUGI VOJNIK

Tišina! Kakav je to zvuk?

PRVI VOJNIK

Slušajte!

n

DRUGI VOJNIK

Čuj sad!
Glazba u zraku!

TREĆI VOJNIK

Ispod zemlje.

ČETVRTI VOJNIK

To znači nešto dobro, je li tako?

TREĆI VOJNIK

Ne.

PRVI VOJNIK

Tišina, kažem! Što to može značit?

DRUGI VOJNIK

To bog Heraklo, kog Antonije štuje,
sada ga evo napušta.

PRVI VOJNIK

Daj da pitamo
i ostale stražare da li čuju isto?

DRUGI VOJNIK

Što je to, ljudi?

SVI

Što je? Čujete li?

Što je to?

PRVI VOJNIK

Da se čudom čudiš.

TREĆI VOJNIK

Čujete li, ljudi? Čujete li?

PRVI VOJNIK

Hajdemo za tim zvukom barem
koliko smijemo se udaljiti
da vidimo baš kad će prestati.

SVI

Slažem se, hajmo. Čudno je to, čudno.
Izlaze.

Prizor IV

*Aleksandrija. Kleopatrina palača.
Ulaze Antonije, Kleopatra, Karmija i pratnja.*

ANTONIJE

Eros! moj oklop, Eros!

KLEOPATRA

Odspavaj malo.

ANTONIJE

Ne, pile moje. Eros! Daj moj oklop, Eros!
Ulazi Eros s oklopom.

Daj, dobri momče, stavljaš mi to željezo.
Ne bude li nam danas sreće, bit će zato
što joj se sami opiremo. Daj!

KLEOPATRA

Da pomognem i ja! Čemu ovo služi?

ANTONIJE

Ah, pusti, pusti! Ti si oružar mog srca.
Ne valja, krivo! Ovo, ovo.

KLEOPATRA

Joj, zbilja.

Ne, snaći ću se. To mora ovako.

ANTONIJE

Gle, gle! Sad nam je zajamčen uspjeh!
Jesi li vidio, moj dobri momče?
Hajde, oblači i ti bojnu opremu.

EROS

Za čas ću, gospodaru.

KLEOPATRA

Zar ti nisam

to dobro zakopčala?

ANTONIJE

Sjajno, sjajno.
Tko to raskopča prije nego sâm
za počinak to skinem, taj će čuti
gromovi kako grme! Eros, ti tu petljaš,

a Kraljica je vještiji paž od tebe.
 Požuri. O, kad bi me danas, ljubavi,
 gledati mogla kako ratujem,
 i znala što je zanat kraljevski,
 ti vidjela bi tko je pravi majstor!

Ulazi naoružani Vojnik.

Dobro ti jutro, budi dobrodošo!
 Vidi se da znaš što je ratna dužnost:
 na voljeni se poso rano dižemo
 i sa užitkom ga se prihvaćamo.

VOJNIK

Premda je rano, već tisuću ljudi
 odjeveno u kovani svoj ures,
 očekuje te na vratima gradskim.

Klicanje. Sviraju trube.

Ulaze časnici i vojnici.

ČASNIK

Jutro je lijepo. Dobar ti bio dan!

SVI

Dobar ti dan, vojskovođo!

ANTONIJE

Slatko je čuti vaše trublje, momci.
 Jutro se ovo, kao duh mladića
 što proslavit se hoće, probudilo rano.
 Da, tako, tako. Daj, dodaj mi ovo.
 E, tako. Sad je dobro. Tebe, gospo,
 nek prati sreća što god sa mnom bilo.
 Ovo je poljubac vojnika: prijekor
 i sramotnu bi osudu zaslužilo
 da tratim vrijeme tu na ceremonije.
 Sto ostavljam te kao čovjek čeličan.
 Tko borbu hoće, neka sa mnom pođe,
 a ja ću ga povesti do nje. Zbogom.

Izlaze svi osim Kleopatre i Karmije.

KARMIJA

Želiš li se povući u odaje?

KLEOPATRA

Vodi me.

Ko pravi junak otišao je. O, kad bi
 bar on i Cezar odlučiti mogli
 veliki ovaj rat u dvoboju, sami!
 Onda bi Antonije... al ovako...
 Što ćeš, idemo.

Izlaze.

Prizor V

*Aleksandrija. Antonijev logor.**Sviraju trube. Ulaze Antonije i Eros i sretnu vojnika.*

VOJNIK

Nek Antoniju bozi dadnu sretan dan!

ANTONIJE

E, da ste ti i tvoje brazgotine
nekoć prevagnuli da ratujem na kopnu!

VOJNIK

Da bješe tako, tvoje vodstvo još bi
slijedili kraljevi što se odmetnuše,
kao i vojnik što te jutros ostavi.

ANTONIJE

Tko je to jutros otišao?

VOJNIK

Tko?

Jedan što uvijek bješe s tobom.
Pozovi Enobarba, on te neće čuti,
il će iz Cezarova logora se javiti:
»Ja nisam tvoj!«

ANTONIJE

Što hoćeš reći?

VOJNIK

Gospodine, on je kod Cezara.

EROS

Gosparu, svoje kovčege i blago
sa sobom nije ponio.

ANTONIJE

Je l' prebjegao?

VOJNIK

Bez svake sumnje.

ANTONIJE

Hajde, Eros,
pošalji za njim sav njegov imutak;
nemoj zadržati ni zere, to je zapovijed!
Napiši ti, a ja ću potpisat,
za oproštaj mu naše lijepe pozdrave:
reci mu, želim da ne nađe ponovo
razloga da mijenja gospodara.
O, sudbina moja je pokvarila
poštene ljude! Požurimo. O, Enobarbel!
Izlaze.

Prizor VI

*Aleksandrija. Cezarov logor.
Fanfare. Ulaze Cezar, Agripa i Dolabela, s Enobarbom.*

CEZAR

Kreni, Agripa, i započni bitku.
Hoću da Antonija živog zarobe;
sve o tom obavijesti.

AGRIPA

Hoću, Cezare.

Izlazi Agripa.

CEZAR

Blizu je vrijeme sveopćeg mira.
Uspijemo li danas, trodjelni će svijet
obilato rodit maslinama.

Ulazi Glasnik.

GLASNIK

Antonije je već stupio na bojište.

CEZAR

Zapovjedi Agripi da postavi sve
koji su pobjegli u prve redove
da Antonije potraži svoj bijes,
regbi, na samog sebe.

Izlaze svi osim Enobarba.

ENOBARB

Aleksa tako pobježe; on ode kao
poslanik Antonijev u Judeju
i tamo velikog je Heroda
potaknuo da prikloni se Cezaru
i pusti našeg bivšeg gospodara.
Za njegov trud ga Cezar objesi!
Kanidije i drugi što se odmetnuše
imaju službu, al ne povjerenje
u svoju časnost. Zlo učinih; stoga
optužujem sam sebe tako nemilice
da više ne znam što je radost.

Ulazi vojnik iz Cezarove vojske.

VOJNIK

Ej, Enobarbe, Antonije je za tobom
poslao cijeli tvoj imetak, i to
s darežljivim još viškom. Teklić
je došo gdje sam držo stražu i sad
pred šatorom ti mazge rastovaruje.

ENOBARB

Dajem sve tebi.

VOJNIK

Ne šali se, Enobarbe,
istinu velim. Bolje osiguraj
prolaz kroz logor za donosioca.
Ja bih to sâm, al na dužnosti sam.
Tvoj imperator se i dalje vlada
ko da je Jupiter.

Izlazi Vojnik.

ENOBARB

Najveća hulja sam na zemlji; najteže
samome meni pada što znam da sam.
O, Antonije, majdane dobrote,
kako bi platio tek bolju službu
kad moju niskost kruniš zlatom!
Srce mi hoće pući; i ako ga tuga
ne slomi brzo, neko brže sredstvo
preduhitrit će tugu; ali osjećam
da tuga će učinit svoje. Ja da se
protiv tebe borim? Ne, potražit ću
nekakav jarak da u njemu umrem:
najgnusnije najbolje pristaje
posljednjemu dijelu mog života.

Izlazi.

Prizor VII

Bojište između logora.

Fanfara. Čuju se bubnjevi i trube.

Ulaze Agripa i vojnici.

AGRIPA

Povucimo se. Zašli smo preduboko
u protivničke redove. Sam Cezar
muku muči, a pritisak na nas
nadmaša naša očekivanja.

Izlaze.

Fanfara. Ulaze Antonije i ranjeni Skar.

SKAR

Imperatore dični, to se zove borba!
Da smo ovako od početka, već bi ih
krvavih glava isprašili kući.

ANTONIJE

Ti jako krvariš.

SKAR

Ovdje sam imo ranu

ko slovo T, a sad je kao H,
il bolje reći, Ah.

Trube sviraju na povlačenje.

ANTONIJE

Gle, povlače se.

SKAR

Stjerat ćemo ih u vlastite latrine.
Još imam mjesta za šest sjekotina.

Ulazi Eros.

EROS

Potučeni su, gospodaru; naša prednost
dovoljna za potpunu je pobjedu.

SKAR

Hajde da im išaramo leđa
i da ih hvatamo ko zečeve, odostrag —
ko zvjerad ranjenu što gonimo u lovu!

ANTONIJE

Nagradit ću te jednom za tvoj bodar duh,
a deset puta za tvoje junaštvo.
Idemo dalje.

SKAR

Šepesat ću za vama.

Izlaze.

Prizor VIII

Kod Aleksandrije.

Fanfara. Ulazi Antonije sa Skarom, na čelu vojske.

ANTONIJE

U njegov smo ga satjerali logor!
Nek netko naprijed pohita i javi
podvige naše Kraljici. A sutra
prije neg sunce grane, prolit ćemo
krv koja nam je danas izmakla.
Hvala vam svima, junačkog ste kova,
i borili ste se — ne ko da služite
već ko da je to stvar svakog od vas
kolko i moja; svi ste se iskazali
ko Hektori. Sad pođite u grad
i zagrlite žene, prijatelje;
svoja im djela pričajte, dok oni
radosnim suzama sa vaših lica
skorenu peru krv i poljupcima
iscjeljuju vam časne rane.

Ulazi Kleopatra.

(*Skaru*): Daj mi ruku!

Ovoj ću vili veličanstvenoj podastrijet
podvige tvoje da zahvalnošću te
svojom blagoslovi. (*Kleop.*): O, svjetlo svijeta,
zagrlj moj oklopljeni vrat i skoči,
ovako odjevena, kroz neprobojni oklop,
u grudi moje, nek te u trijumfu
nose na svojem burnom nadimanju!

KLEOPATRA

O, gospodaru nad gospodarima!
O beskrajno junaštvo! Ti sa smiješkom
iz velike se zamke svijeta vraćaš
koja te nije uspjela ulovit!

ANTONIJE

Moj slavuju, potjerali smo ih
sve do u njihov log. Što veliš, curo!
Prem se tu sijede katkad miješaju
sa mlađim smeđim, imamo mi mozak
što mišićje nam hrani, i što može
točku po točku nadmašit mladića.
Gle ovog čovjeka: milostivo mu podaj
ruku na poljubac, a ti je, ratniče,
poljubi! — On se danas borio
kao da neki bog što mrzi čovječanstvo
uništava ga u njegovu liku.

KLEOPATRA

Dat ću ti zlatni oklop, prijatelju;
pripadao je nekoć jednom kralju.

ANTONIJE

Zaslužuje ga, pa da je od dragulja
ko sveta kola Febova. Daj ruku!
Kroz Aleksandriju mi marširajte bodro!
Nosite gordo izubijane štitove
ko što su ljudi kojim pripadaju.
Da ova palača golema ima mjesta
da cijelu vojsku na noćenje primi,
svi bismo mi skupa večerali,
zdravice pili sutrašnjemu danu
što nam obećava kraljevsku pogibelj!
Nek zaori vam mjed, trubači; uši
probijte gradu! Nek treštanje se truba
s bubnjanjem miješa naših bubnjeva,
da nebo i zemlja zajedno odjekuju,
pljeskajuć tako našem dolasku.

Islaze.

Prizor IX

*Cezarov logor.**Ulazi Stražmeštar i njegova pratnja.**Slijedi ih Enobarb.*

STRAŽMEŠTAR

Ako do kraja sata smjena ne dođe,
vratit se moramo do stražarske čete.
Svijetla je noć, a kažu da ćemo se
u dva ujutro postrojiti za bitku.

PRVI STRAŽAR

Jučer je, bome, bilo za nas gadno!

ENOBARB

Budi mi svjedok, noći...

DRUGI STRAŽAR

Tko je taj čovjek?

PRVI STRAŽAR

Pritaji se, prislušni.

ENOBARB

Budi mi svjedok, blaženi mjesече,
kad odmetnici ostanu u povijesti
tek mrski spomen, nek se znade da se
siroti Enobarb pred tobom pokajao!

STRAŽMEŠTAR

Enobarb?

DRUGI STRAŽAR

Psst, mir! I slušaj dalje.

ENOBARB

Vrhovni gospodaru sjete istinske!
Izažmi na me smrtonosnu vlagu
da spere s mene život, buntovnika
što protiv moje volje sa mnom drži.
Kresni mi srcem o kremen mog grijeha
i ono će se, sasušeno bolom,
rasut u prah, završit s gnusnim mislima.
O Antonije, koliko si plemenit,
toliko je moj bijeg sramotniji!
Oprosti mi u svoje ime, ali
nek svijet me zapiše u knjige kao
bjegunca, izdajicu svoga gospodara.
O Antonije, Antonije!

Umire.

PRVI STRAŽAR

Da govorimo s njime!

STRAŽMEŠTAR

Slušajmo ga prvo,
možda se to što priča tiče Cezara.

DRUGI STRAŽAR

To ćemo učinit. Al on spava.

STRAŽMEŠTAR

U nesvijesti je prije; tako teška molitva
dozvala još nikom nije san na oči.

PRVI STRAŽAR

Hajdemo k njemu.

DRUGI STRAŽAR

Probudi se, gospodine,
i reci nešto.

PRVI STRAŽAR

Čuješ li, gospodine?

STRAŽMEŠTAR

Zgrabila ga je ruka smrti. Čuj!

*Čuju se u daljini bubnjevi.*Bubnjevi pomalo već bude spavače.
Čovjek je poznat: u logor ga nosimo.
Naša je smjena prošla.

DRUGI STRAŽAR

Prihvati onda.

Možda se vrati k sebi.

Izlaze.

Prizor X

*Između dva logora.**Ulaze Antonije i Skar s vojskom.*

ANTONIJE

Danas se spremaju za bitku na moru;
na kopnu im se valjda ne sviđamo.

SKAR

Ni na kopnu ni na moru, gospodaru.

ANTONIJE

Da se hoće tući u vatri, u zraku,
i tamo bi se s njima borili!
Al gdje smo tu smo. Naša pješadija
na brdima što stoji ispred grada
ostat će s nama. Zapovijed mornarici
je data, iz luke je isplovila:
odavde ćemo vidjet najbolje
njen poredak i držanje u bitki.*Izlaze.*

Prizor XI

*Između dva logora.
Ulazi Cezar s vojskom.*

CEZAR

Na kopnu ćemo ostat mirni, osim
ako nas ne napadnu, što sumnjam,
jer najbolje svoje jedinice
na galije je ukrcao. Hajmo u nizinu,
da zauzmemo najbolji položaj.

Izlaze.

Prizor XII

*Kraj Aleksandrije.
Ulaze Antonije i Skar.*

ANTONIJE

Još uvijek se nisu sukobili. Odande
gdje stoji onaj bor, ja ću sve vidjet
i javit ću ti odmah kako stoje stvari.

Izlazi.

Čuje se iz daljine buka pomorske bitke.

SKAR

Sagradile su lastavice gnijezda
u jedrima Kleópatrinim. Auguri
kažu da ne znaju, da ne mogu reći,
gledaju mrko, ne usuđuju se
govoriti što vide. Antonije je
čas odvažan, čas pokunjen, jer mu
promjenljiva sreća na mahove
zada je strah il ulijeva nadu
za ono što ima i ono što nema.

Ulazi Antonije.

ANTONIJE

Sve je izgubljeno. Izdala me
odurna Jeđupka. Eno mi se flota
predala protivniku, i mornari
bacaju kape u zrak, skupa nazdravljaju,
ko davno izgubljeni prijatelji.
O tripud okrenuta kurvo! Ti si
me prodala ovom novajliji —
sad samo s tobom ratuje mi srce.
Reci im svima neka bježe, jer sam ja,
kad osvetim se onoj vještici,
završio sa svime. Svima reci
nek bježe. Hajde, odlazi.

Izlazi Skar.

Nikad, o sunce, više neću vidjet
tvoje svanuće. Rastaju se ovdje
Antonije i njegova sreća —
mogu si dati ruku. Zar je sve
spalo na ovo? Srca koja pseći
lizahu moje pete, kojima sam
sve želje ispunjavao, sad se slatko
rastapaju pred cvatućim Cezarom;
a bor je ovaj, koji bješe viši
od sviju njih, sad okljaštren. I prodan!
Prijevarena dušo egipatska! Ona,
ta mračna coprnica, čiji me je mig
mogao slat u rat i zvati kući,
čija su njedra bila mojom krunom,
i glavnim ciljem, ko prava Ciganka
u žičarskoj me prevarila igri
i povukla do samog dna gubitka.
O Eros, Eros!

Ulazi Kleopatra.

Ah ti, vradžbino crna! Nestani!

KLEOPATRA

Što si toliko gnjevan, gospodaru,
na svoju ljubav?

ANTONIJE

Iščekni smjesta,
il ću ti dati što zaslužuješ
i tim pokvarit Cezarov trijumf.
Neka te uhvati i izloži urlanju
plebejske rulje; nek te vodi iza
svečanih kola ko najveće ruglo
cijeloga tvojeg spola; ko nakazu kakvu
da te pokazuje najvećim bijednicima,
budalama, i pusti Oktaviji, patnici,
da, ti preore lice pripremljenim noktima.

Izlazi Kleopatra.

Dobro

da si otišla, ako je dobro da živiš!
Al bolje bi ti bilo da si pala
pred mojim gnjevom, jer bi jedna smrt
spriječiti mogla mnoge. Eros! Hej!
Nesova košulja je na meni: moj pretče,
sine Alkejev, nauči me svom gnjevu!
Da natakнем Liha mjesecu na roge
i rukom ovom što je vitlala
najtežim topuzima, uništim

kao i ti samog sebe.
 A vještica će umrijet. Prodala me
 mladome Rimljaninu, i toj spletki
 ja padoh žrtvom. Neka stoga umre.
 Eros! Hej!

Izlazi.

Prizor XIII

*Aleksandrija. Kleopatrina palača.
 Ulaze Kleopatra, Karmija, Ira, Mardijan.*

KLEOPATRA

Pomozite mi, žene moje! On je
 bjesniji nego Ajaks kad svoj traži štit;
 tesalski vepar tako pjenio se nije!

KARMIJA

Pođi u grobnicu i tamo se zaključaj,
 a njega obavijesti da si mrtva.
 Duša i tijelo ne dijele se teže
 no čovjek s veličinom što ga napušta.

KLEOPATRA

U grobnicu! O Mardijane, pođi
 i reci mu da sam se ubila.
 Kaži da posljednje što rekoh bješe
 »Antonije« — to kaži što dirljivije.
 Pohitaj, Mardijan, u grobnicu mi javi
 kako je primio vijest o mojoj smrti.

Izlaze.

Prizor XIV

*Aleksandrija. Kleopatrina palača.
 Ulaze Antonije i Eros.*

ANTONIJE

Vidiš li ti još mene, Eros?

EROS

Da, gospodaru.

ANTONIJE

Katkad vidimo
 nekakav oblak što je nalik zmaju,
 maglicu nalik medvjedu il lavu,
 klisuru strmu, kule tvrdog grada,
 nazubljena brda ili plavi rt
 na kojem stabla klanjaju se svijetu
 obmanjujuć nam oči zrakom.

Ti viđao si takve znakove:
to opsjene su crne večeri.

EROS

Da, gospodaru.

ANTONIJE

To što sad je konj
brzinom misli oblak raščetveri
i bude nerazberiv ko voda u vodi.

EROS

Istina, gospodaru.

ANTONIJE

Dobri moj momče,
tvoj zapovjednik sad je takvo tijelo.
Tu sam ja, Antonije, al ne mogu
zadržati taj vidljiv oblik, Eros!
U ovaj rat sam ušao zbog Kraljice
jer mišljah da mi njeno srce pripada
ko njojzi moje, što je, dok bje moje,
prisvajalo još milijune drugih
sad izgubljenih — a Kraljica, Eros,
sa Cezarom je pakovala karte
i moju čast i slavu podmetnula krišom
pod protivnički adut. Ne plači,
moj dobri Eros, još smo sami sebi
ostali da sebe dokrajčimo.

Ulazi Mardijan.

O, opaka je tvoja gospodarica!
Mač mi je raspasala, razoružala me!

MARDIJAN

Ne, Antonije, moja gospodarica
uvijek te voljela i njena sudba
združena bješe potpuno sa tvojom.

ANTONIJE

Gubi se, drski eunuše, šuti!
Ona me izdala i umrijet će zato.

MARDIJAN

Tek jednom čovjek može platit smrću
i ona je položila taj račun.
Što ti učinit hoćeš, već je učinjeno.
Posljednja riječ joj bješe »Antonije!
moj divni Antonije!« Tad po srijedi
prodorni jecaj raskinu na dvoje
to ime, Antonije, podijeljeno
između srca joj i usta. Izdahnu,
sahranivši u sebi tvoje ime.

ANTONIJE

Mrtva je, znači?

MARDIJAN

Mrtva.

ANTONIJE

Eros, dolje oružje!

Dugodnevni je posao završen,
na počinak je poći. (*Mardijanu*): A ti se
bogato smatraj nagrađenim time
što odlaziš odavde zdrav i čitav. Idi.

*Izlazi Mardijan.**Eros raskopčava Antonijev grudni oklop.*

Skidaj; trgaj s mene! Ni sedmorostruki
Ajaksov štit obranit ne može
srce od ove rane. Prsnite, prsa!
Srce, bar jednom budi jače od svog
boravišta i razbij krhku ljusku!
Požuri, Eros, brže! Više nisam vojnik.
Oklope olupani, zbogom. Časno
si nošen bio. — Pusti me malo samog.

Izlazi Eros.

Ja ću te prestić, Kleopatra; plakat ću
da mi oprostiš. Tako mora biti,
jer sada je svako oklijevanje muka.
Zagasila se baklja, stoga počini,
ne lutaj dalje. Sada svaki trud
sam sebe osujećuje; svaki napor
zapeće sebe snagom vlastitom.
Zapečatimo onda sve, jer sve je svršeno.
Eros! — Dolazim, moja Kraljice!
Eros! — O, čekaj me gdje duše
počivaju u cvijeću; ruku ćemo pod ruku
oduševljenim držanjem zadivit
sve druge duhove. Didona i Eneja
izgubit će obožavatelje
i cijelo carstvo sjena bit će naše.
Dođi, Eros, Eros!

EROS

Što hoće moj gospodar?

ANTONIJE

Budući da je Kleopatra mrtva,
moj život sad toliko nečastan je
da bozi gnušaju se moje niskosti.
Ja što sam mačem četvorio svijet
i na zelenim Neptunovim plećima
podizo gradove od silnih brodova,
proklinjem se što nemam hrabrost žene,
a imam manje plemeniti duh

no ta što svojom smrću kaže Cezaru:
»Nad sobom, samo ja sam pobjednik«.
Ti si se, Eros, zakleo da kad i ako
dođe do prijeke nužde, što je sada
zbilja i došla, kad čovjek vidi za sobom
sramote i strahote neizbježiv progon,
da ćeš me ubiti čim zapovijedim.
Ubij me. Sad je vrijeme. Ne zadaješ
taj udarac meni nego Cezaru!
Nek ti se boja u obraze vrati.

EROS

Neka me sami bogovi zadrže!
Zar ja da činim što sve partske strijele,
iako dušmanske, učiniti nisu mogle?

ANTONIJE

Bi li ti htio, Eros, gledat s prozora
u velikome Rimu tvoga gospodara,
prekriženih ruku, savijene šije,
snuždena lica od najdubljeg stida
dok ispred njega vuku Cezarovo
pobjedno prijestolje na kotačima
što žigoše ko roba onog iza.

EROS

Ja to gledat neću.

ANTONIJE

Hajde, onda:
jer ova bolest tek se smrću liječi.
Isuči časni mač što služio je
na korist tvoje zemlje.

EROS

Gospodaru,
oprostite me toga!

ANTONIJE

Kad sam te oslobodio,
zar nisi zakleo se da ćeš to
učiniti kad ti rekнем? Učini to smjesta,
il sve su tvoje prijašnje zasluge
slučajne i bez svrhe. Isuči mač i daj!

EROS

Okreni onda od mene plemenito
to lice koje gleda cijeli svijet
sa obožavanjem.

ANTONIJE

(okreće se) Evo, daj!

EROS

Isukao sam mač.

ANTONIJE

Daj sad, nek radi
ono za što je isukan.

EROS

Moj dragi gospodaru,
moj zapovjedniče, moj imperatore,
prije no spustim ovaj krvav udarac
dopusti mi da ti kažem zbogom.

ANTONIJE

Već smo ga, brate, rekli — zbogom!

EROS

Zbogom,
veliki gospodaru. Da sad udarim?

ANTONIJE

Sad, Eros.

EROS

(*probada se*) E pa, onda evo! Ja ovako
izbjegavam žalost zbog smrti Antonija!

ANTONIJE

Triput si plemenitiji od mene
i učiš me, moj hrabri Eros, što sam
sâm morao, a što ti nisi mogao.
Kraljica i Eros svojim sjajnim primjerom
zaslužili su bolji spomen povijesti
no ja! Al ja ću krenuti u smrt
kao mladoženja, bacit ću se u nju
kao u krevet ljubavnice.

Izvlači mač.

Hajmo, onda!
Tvoj gospodar, Eros, umire ko tvoj učenik.
Ovako sam

Baca se na mač.

naučio od tebe.
Što, kako? Nisam mrtav? Nisam mrtav?
Hej, straža! O brzo me dokrajčite!

Ulaze stražari, za njima Dekreta.

PRVI STRAŽAR

Kakva je to vika?

ANTONIJE

Loše sam, prijatelji,
posao ovaj obavio. Vi dovršite
molim vas, što sam započeo.

DRUGI STRAŽAR

Sunce je palo.

PRVI STRAŽAR

I vrijeme je stalo.

SVI

Jao, zlo i naopako.

ANTONIJE

Ako me tko voli, nek me ubije!

PRVI STRAŽAR

Ja ne.

DRUGI STRAŽAR

Ni ja.

TREĆI STRAŽAR

Ni itko drugi.

Izlaze stražari.

DEKRETA

Smrt tvoja i tvoj udes tjeraju
sve tvoje sljedbenike u bijeg. Ako
s tom viješću, ovaj mač ponesem Cezaru
bit će mi kod njega otvorena vrata.

Ulazi Diomed.

DIOMED

Gdje je Antonije?

DEKRETA

Tu je, Diomede, tu je.

DIOMED

Je li još živ? Što, brate, ne odgovaraš?

Izlazi Dekreta.

ANTONIJE

Jesi li to ti, Diomede? Povuci mač,
učini što je dovoljno da umrem.

DIOMED

Najviši gospodar, moja gospodarica,
Kleopatra me je k tebi poslala.

ANTONIJE

Kad te je poslala?

DIOMED

Sad, gospodar.

ANTONIJE

Gdje je ona?

DIOMED

U grobnicu se zakračunala.

Vidoviti je spopao ju strah
da ne dođe do ovog što se zbilo,
jer kad je vidjela da sumnjaš — što se
nikako ne može dokazat — da se
s Cezarom sporazumjela — i da se
ne može ničim smiriti tvoj gnjev,
poslala ti je vijest o svojoj smrti;

al odonda u strahu kako može na te
to djelovati, poslala je mene
da kažem istinu; i ja sam evo tu,
bojim se, prekasno.

ANTONIJE

Prekasno,
moj dobri Diomede, Zovi stražu, molim te!

DIOMED

Hej, tamo! Stražo imperatorova!
Što je, stražari! Gospodar vas zove.

Ulazi četiri ili pet stražara.

ANTONIJE

Odnosite me, dobri prijatelji,
gdje je i Kleopatra. Ovo je
posljednja služba koju od vas tražim.

PRVI STRAŽAR

Ja, bilo bi to strašno, gospodaru,
da ti ne istraješ dok traje služba
svih tvojih vjernih podanika.

SVI

O teškoga li dana!

ANTONIJE

Ne, dobri moji momci,
ne dajte užitka surovoj sudbini,
ugađajući joj svojom tugom. Ako
udarce pozdravljamo što bol nanose nam,
podnoseći ih lako, mi ih uzvraćamo.
Podignite me. Često sam vas vodio:
sad nosite vi mene, dobri prijatelji,
a ja vam zahvaljujem na svemu.

Iznose Antonija i Erosa.

Prizor XV

*Aleksandrija. Kleopatrina grobnica.
Ulazi Kleopatra sa svojim djevojkama, Karmijom i
Irom na gornju pozornicu.*

KLEOPATRA

Karmijo, nikad neću odavde izaći.

KARMIJA

Utješi se, draga gospođo.

KLEOPATRA

Ne, to ne!
Prihvaćam sve strašne i neznane stvari,
al tješjenje ja prezirem. Mjera naše tuge

uspoređena s veličinom povoda
jednaka mora biti onom što je stvorio.

Dolje, ulazi Diomed.

Što je? Je l' mrtav?

DIOMED

Smrt mu je blizu, ali nije mrtav.
Pogledaj s onu stranu grobnice:
stražari su ga tamo donijeli.

Dolje, ulaze stražari, nose Antonija.

KLEOPATRA

O sunce, sažgi

veliki svod po kojemu se krećeš!
Neka se tama spusti na promjenljive
obale svijeta! O Antonije, Antonije,
moj Antonije! Karmijo, pomози;
pomози, Ira; pomozite odozdo,
prijatelji; povucimo ga gore!

ANTONIJE

Mir! Antonija nije srušilo
junaštvo Cezarovo nego njegovo
što je samo pobijedilo sebe.

KLEOPATRA

Tako i mora bit, da nitko ne može
pobijedit Antonija osim njega samog,
al jao što je tako!

ANTONIJE

Umirem, Jeđupko,

umirem; ovdje samo zanovijetam smrti
s molbom da pričeka još dok, od mnogih
tisuća poljubaca, jadni posljednji
na tvoje usne spustim.

KLEOPATRA

Dragi moj, ne smijem;

oprosti, gospodaru moj, al ne smijem,
da me ne uhvate. Jer nikad onaj
ljubimac sreće, Cezar, neće mnome
uresit svoju bahatu paradu,
ako nož, zmija ili otrov imaju
sječivo, zube ili djelovanje.
Ovdje mi ništa ne može. A tvoja
žena Oktavija, sa nijemom osudom
u čednim očima, neće imat čast
da se prenemaže nadá mnom. Al dodi,
dodi, Antonije — pomozite mi, žene —
moramo te gore dovući. Priskočite,
o prijatelji.

ANTONIJE

O brzo, ili odoh.

KLEOPATRA

Kakvo li je sada naše pecanje!
 Kako li puno važe moj gospodar!
 Sva je naša snaga prešla u težinu
 i još je težom čini. Da ja imam
 moć velike Junone, digo bi te
 krilati Merkur pa te postavio
 Jupiteru uz bok. Al hajde po malo —
 onaj tko žudi, mora se i truditi —
 o dođi, dođi, dođi!

Antonija su podigli do Kleopatre.

I dobro došo! Dobro došo!
 Umrijeti možeš tek ako si živ,
 zato oživi sad od poljubaca.
 Da moje usne imaju tu moć
 ovako bi ih htjela istrošiti.

SVI

Jao, žalosnog li prizora!

ANTONIJE

Umirem, Jeđupko, umirem. Daj mi
 tek malo vina i da nešto kažem.

KLEOPATRA

Ne, daj ja da govorim, da kunem
 toliko glasno da prevrtljiva
 djevojčura Fortuna, izazvana
 hulama mojim, polomi svoj kotač.

ANTONIJE

Kraljice moja, samo jednu riječ.
 Potraži čast i zaštitu od Cezara.

KLEOPATRA

Ne idu obje zajedno.

ANTONIJE

Čuj me, dušo;
 nikome oko Cezara ti ne vjeruj
 osim Prokuleju.

KLEOPATRA

Vjerovat ću samo
 svojoj odlučnosti i rukama svojim,
 nikome oko Cezara.

ANTONIJE

Nemoj tugovat, niti naricati
 zbog bijednog preokreta na mom kraju,
 nego ugodi svojim mislima
 napajajuć ih nekadašnjom srećom
 u kojoj živjeh: bijah najveći

vladar na svijetu i najplemenitiji;
i evo sada, ne umirem ropski,
nit kukavički skinuh šljem pred svojim
zemljakom; već sam časno pobijeđen
ko Rimljanin od Rimljanina.
Sad, duh moj odlazi. Ne mogu više.

KLEOPATRA

O najveći od ljudi, zar ćeš umrijeti?
Zar nimalo ti nije za me stalo?
Zar ja da dalje prebivam na ovom
dosadnom svijetu što, kad tebe nema,
od svinjca nije bolji? O gledajte, žene,
tali se kruna zemlje. Gospodaru!

Umire Antonije.

Uvenuli su ratni lovor-vijenci!
Stjegonoša je pao: i sad su
mladi momci i cure poravnani
sa ljudima. Razlike više nema;
ne osta više ništa značajno
ispod posjetitelja mjeseca.

Onesvijesti se.

KARMIJA

Smirite se! Gospo!

IRA

I ona je umrla,
naša vladarica!

KARMIJA

Gospo!

IRA

Gospodarice!

KARMIJA

O, gospođo, gospođo!

IRA

Egipatska kraljice!

Najveća carice!

KARMIJA

Smiri se, Ira, smiri se!

KLEOPATRA

Ništa više no žena, kojom vlada
jednaka jadna strast ko djevojkom
što krave muze, najniže radi poslove.
Sada bi bilo dolično da bacim
svoje žezlo pred nepravedne bogove
i da im kažem da je ovaj svijet
njihovom bio ravan, dok nam nisu
ukrali najveći ures. Sve je utaman:

jer strpljivost je glupa, a nestrpljivost
 priliči samo bijesnom psu. I stoga
 jel grijeh požuriti u tajnu kuću smrti
 prije no smrt se po nas odvaži.
 Što vam je, žene? Hajd, razvedrite se!
 Ta, što je, Karmijo? Drage moje cure!
 O žene, žene! Gle, dogorjela je
 svjetiljka naša, zgasnula je! Skupite
 hrabrosti malo, dobre djevojke,
 sahraniti ćemo njega; a tad ćemo
 izvršiti što traži čast i krepkost
 na uzvišeni rimski način; smrt će se
 ponositi da nas primi. Hajde, idemo.
 Stan golemoga duha sad je hladan.
 O, žene, žene! Hajde, više nemamo
 drugoga prijatelja osim odlučnosti
 i što bržeg kraja.

Izlaze, noseći Antonijevo tijelo.

PETI ČIN

*Aleksandrija. Cezarov logor.
 Ulaze Cezar, Agripa, Dolabela, Mecena, Gal
 i Prokulej.*

CEZAR

Podi do njega, Dolabela, i zatraži
 neka se preda. Kako je potučen
 do nogu, reci mu, on samo smiješnim čini
 sad svako daljnje zatezanje.

DOLABELA

Hoću, Cezare.

Izlazi.

Ulazi Dekreta s Antonijevim mačem.

CEZAR

Što hoćeš s time?

I tko si ti da se usuđuješ
 ovako preda me?

DEKRETA

Zovem se Dekreta.

Ja služih Marka Antonija dokle
 najvredniji bijaše vrijedne službe.
 Dok uspravan je stajao, govorio,
 bio je moj gospodar; i ja čuvah
 svoj život da ga, ako treba, stratim
 na protivnike njegove. Ako hoćeš
 da me sad k sebi uzmeš, ja ću biti

Cezaru ono što bijah i njemu,
a ako nećeš, predajem ti život.

CEZAR

Što ti to govoriš?

DEKRETA

Govorim, Cezare,
da je Antonije mrtav.

CEZAR

Kad se surva nešto
toliko krupno, treba da se čuje
glasniji prasak. Cijeli svijet je morao
istresti lavove na gradske ulice,
a građane u lavlje stjerat jazbine.
Smrt Antonija nije samo jedna smrt,
u imenu tom bješe pola svijeta.

DEKRETA

On nije umro, Cezare, od suda
zakona javnog, ni od noža najmljenog,
već ista ruka koja ispisa
njegovu slavu u svakom svom činu
— s hlabrošću kojom nadari je srce —
srce je raspolovila. Ovo mu je mač;
oteo sam ga rani njegovoj. Gle, mrlje,
od njegove su plemenite krvi.

CEZAR

Gledate tužno, prijatelji?
Nek bogovi me prekore, al to je vijest
da orose se oči kraljevima.

AGRIPA

Čudno je to da nas narav sili
da žalimo baš djela koja najupornije
ostvariti smo htjeli.

MECENA

Mane i vrline
u njem se ravnopravno natjecahu.

AGRIPA

Sjajniji duh od njega nije nikad
vodio ljudstvo: al bogovi nam
vazda i nešto mana dadu da bismo
ostali ljudi. Gle, Cezar je dimnut.

MECENA

Kad tako golemo je zrcalo pred njime,
on u njem nužno vidi sebe.

CEZAR

O Antonije,
ja sâm sam te do ovog dotjerao.
Al bolest se iz tijela mora rezat.
Nužno je bilo da ti gledaš suton

mojega dana, il ja tvojega:
cijeli svijet ne bje dosta velik tor
za nas obojicu. Al dopusti ipak
da suzom moćnom kao krv iz srca
oplakujem što ti, moj šurak,
moj saveznik u najvećem pothvatu,
moj drug u vladavini, prijatelj
i suborac u bojnim redovima,
ruka mog tijela vlastitog, i srce
koje je svojim žarom raspaljivalo
i moje misli; — što su naše zvijezde,
nepomirljive, ovako morale
našu razdijeliti jednakost.
Čujte me, dobri prijatelji —

Ulazi jedan Egipćanin.

— al reći ću vam to u bolji čas:
posao viri iz čovjeka ovog.
Da čujemo što kaže. Koji si?

EGIPĆANIN

Bijedni Egipćanin. Al ipak po meni
Kraljica, moja gospodarica,
u grobnici sad svojoj zatvorena
— jedinom što još ima — želi saznati
namjere tvoje da se zna pripremit
na ono što će biti primorana.

CEZAR

Reci joj nek se ne brine. Uskoro će,
po nekome od naših, saznati
kako će častan, kako blagonaklon
biti naš postupak. Dok Cezar živi
ne može drugo do bit dobrohotan.

EGIPĆANIN

Onda nek bogovi te štite!

Izlazi.

CEZAR

Ovamo, Prókuleju. Idi, reci joj
da ne kanimo nanijet joj sramotu.
Pruži joj utjehu, već kakvu zahtijeva
priroda njene patnje, da u svojoj
uznositosti, a smrtonosnim kakvim potezom,
nas ne porazi: jer život njen u Rimu
biti će vječan u našem trijumfu.
Pođi, pa nam najhitnije javi
što ona kaže i kako se drži.

PROKULEJ

Hoću, Cezare.

Izlazi.

CEZAR

Gale, pođi s njime.

Izlazi Gal.

Gdje je Dolabela da prati Prokuleja?

SVI

Dolabela!

CEZAR

Pustite, sjetio sam se
čime se on sad bavi. Bit će spreman
na vrijeme. Pođite sa mnom u šator,
gdje ćete vidjet kako nevoljko
uvučen bijah ja u ovaj rat,
kako sam blag i smiren uvijek bio
u svim svojim pismima. Sa mnom dođite
i to ću vam pokazati zorno.

Izlaze.

Prizor II

*Aleksandrija. Grobnica.**Ulaze Kleopatra, Karmija i Ira.*

KLEOPATRA

Moj očaj je početak boljega života.
Jer ništavno je biti Cezar: on sâm
nije sudbina, već sudbine sluga,
vršitelj njene volje; a veliko je
izvršit djelo koje znači kraj
svim drugim djelima, i koje svaki
slučaj isključuje, zaključava mijenu;
da spavaš i da nikad više ne moraš
okusit đubre što je hrana prosjaku
i Cezaru.

Ulazi Prokulej.

PROKULEJ

Pozdrave šalje Cezar egipatskoj
kraljici; poručuje da promisliš
imaš li kakvih pravednih zahtjeva
koje ti može ispuniti.

KLEOPATRA

Kako se ti zoveš?

PROKULEJ

Prokulej mi je ime.

KLEOPATRA

Antonije te
spomenuo i reko da ti vjerujem,
al meni kojoj vjerovanje ne treba,

nije ni važno da l me prevare.
 Ako tvoj gospodar hoće da mu kraljica
 prosjakom bude, ti mu moraš reći
 da veličanstvo, već zbog doličnosti,
 prositi ne smije manje nego kraljevstvo.
 Ako je volja njegova da meni da
 osvojeni Egipat za moga sina,
 dat će mi toliko moga posjeda
 da mogu kleknut preda nj sa zahvalnošću.

PROKULEJ

Onda se raduj; jer si dopala
 u ruke kraljevske, i ne boj se ničeg.
 Molbu u cijelosti slobodno izloži
 mom gospodaru; on je tako pun
 najbolje volje da se ona prelijeva
 na svakog tko je treba. Dopusti mi
 da izvijestim o tvojoj dragovoljnoj
 predaji; vidjet ćeš pobjednika
 što moli pomoć kako da ti pomogne,
 gdje drugi kleče pred njime za milost.

KLEOPATRA

Molim te, reci da sam vazal
 sudbine njegove i da priznajem
 njegovu veličinu. Svakog sata
 ja učim znanost poslušnosti; bit će
 mi drago da ga vidim osobno.

PROKULEJ

Tako ću izvijestit, draga gospo.
 Ti ne brini, jer znam da tvoju nevolju
 najviše žali onaj tko je stvorio.

Ulazi Gal s rimskim vojnicima.

GAL

Vidite kako ju je lako iznenaditi!

Prokuleju i vojnicima.

Čuvajte je dok Cezar ne dođe.

IRA

Kraljice naša!

KARMIJA

Kleopatra! Kraljice,
 o ti si zarobljena!
Kleopatra vadi nož.

KLEOPATRA

O, brzo, brzo, dobre moje ruke!

PROKULEJ

Stani, poštovana gospo, stani!
Razoruža je.

Ne čini sebi krivo, jer ovako
ti nisi prevarena nego spašena.

KLEOPATRA

Što, zar i od smrti, koja čak i psa
spašava od crkavanja.

PROKULEJ

Kleopatra,
ne zloupotrebljavaj širokogrudnost
mog gospodara, dižuć ruku na se.
Neka svijet vidi njegovu plemenitost
na djelu; jer tvojom smrću neće
doći do izražaja.

KLEOPATRA

Gdje si, smrti?
Dođi amo, dođi! Uzmi Kraljicu
vrijednu mnoge djece i sirómaha!

PROKULEJ

Savladajte se, gospođo.

KLEOPATRA

Gospodine,
okusit neću jela niti pića
— i kad već moram tratit prazne riječi —
neću ni spavati. Uništiti ću
smrtnički ovaj stan, pa ma što Cezar
učinio. Jer znaj, gospodine
da neću služiti podrezanih krila
na dvoru tvoga gazde; niti da me
prekorava ono čudoredno oko
dosadne Oktavije. Zar da me podižu
pred rulju što se dere i pokazuju
podrugljivome Rimu? Rađe nek mi
jarak u Egiptu bude blagi grob!
Rađe nek počivam u nilskom blatu
kao od majke gola, nek me muhe vodene
zagade svojim izmetom! Rađe nek mi
visoke piramide moga zavičaja
stratište budu, da visim u lancima!

PROKULEJ

Ti ove grozne misli pružaš dalje
no što ti Cezar za to pruža razloga.
Ulazi Dolabela.

DOLABELA

Prokúleju, sve što si obavio
Cezar već zna i sad te poziva,
a Kraljicu ću ja preuzet na se.

PROKULEJ

U redu, Dolabela, meni ništa draže!
Budi s njom pažljiv. (*Kleopatri:)* Cezaru ću

prenijeti što god želiš, ako hoćeš
upotrijebit mene kao glasnika.

KLEOPATRA

Reci mu: hoću umrijeti.

Izlazi Prokulej.

DOLABELA

Plemenita carice,
jesi li za me čula?

KLEOPATRA

Ne znam te.

DOLABELA

Zacijelo me znadeš.

KLEOPATRA

Nije važno,
gospodine, što sam ja čula ili znala.
Ti obično se smiješ kad djeca ili žene
pričaju svoje snove, je li tako?

DOLABELA

Ne razumijem, gospo.

KLEOPATRA

Sanjala sam
da jednom bješe jedan Antonije.
O, da mi je još jednom takav san,
samo da opet vidim takvog čovjeka!

DOLABELA

S tvojim dopuštenjem —

KLEOPATRA

Lice mu je
bilo ko nebo po kojemu kruže
sunce i mjesec na svojim putanjama,
osvjetljujuć tu malu nulu, zemlju.

DOLABELA

Kraljice uzvišena —

KLEOPATRA

Noge bi mu
ocean opkoračile, a podignuta ruka
nadvijala se nad svijet; glas mu bješe
ko skladna glazba sfera; to za prijatelje.
Al kad je htio strahom stresti globus
nalik je bio gromu koji tutnji.
U njegovoj darežljivosti nije
nikada bilo zime; već bi jesen
rodila još i više nakon žetve.
Užitci njegovi dupinu bjehu nalik:
njegova pleća izvirivahu
iz elementa u koji je uranjao.
U njegovoj livreji služile su

kruna i krunice; kraljevstva i otoci
bjehu tek srebrnjaci ispali
iz džepa njegova.

DOLABELA

O, Kleopatra!

KLEOPATRA

Misliš li da je postojao, ili
mogao postojati, takav čovjek
ko taj što sam ga sanjala?

DOLABELA

Ne, draga gospo.

KLEOPATRA

Lažeš na božje uši. Ali ako ima,
il ikad bješe, takav, on je veći
od svakog sna: priroda nema građe
da se s maštom natječe u čudnim tvorbama,
ali ostvariti jednoga Antonija
bilo bi pravo remek-djelo prirodno
što bi, u usporedbi s maštom, potpuno
njene zasjenilo sjene.

DOLABELA

Čuj me, dobra gospo,
tvoj je gubitak, kao i ti, velik
i ti ga nosiš dolično težini.
Ne postigo ja nikad uspjeh kojem stremim,
ako ne osjećam, ko odjek tvoje,
bol što mi srce u korijenu para.

KLEOPATRA

Zahvaljujem, moj gosparu. Znaš li
što Cezar sa mnom kani?

DOLABELA

Što htio bih da znadeš, mrsko mi je reći.

KLEOPATRA

Ne, molim te, gosparu —

DOLABELA

Premda je on častan —

KLEOPATRA

Ipak me, znači, hoće vodit u trijumfu.

DOLABELA

Gospođo, hoće. Znam to.

*Fanfare. Ulaze Prokulej, Cezar, Gal, Mecena
i ostali iz njegove pratnje.*

SVI

Sklanaj se s puta, Cezar!

CEZAR

Koja je

kraljica egipatska?

DOLABELA

Imperator, gospo.

Kleopatra klekne.

CEZAR

Ustani, ne treba da klečiš; ustaj,
molim te, ustaj, kruno egipatska!

KLEOPATRA

Gospodine, ovako hoće bogovi:
svom gospodaru i vladaru moram
pokazat posluh.

CEZAR

Nemoj se predavat
tjeskobnim mislima. Sve zlo i štetu
što nama si ih nanijela, mi pamtimo
— premda su nam u mesu zapisane —
ko stvari počinjene slučajno.

KLEOPATRA

Jedini gospodaru svijeta, ne znam
tako izložiti svoju stranu stvari
da opravdam se, ali priznajem:
opterećena bijah nekim slabostima
što često znaju naš sramotiti spol.

CEZAR

Mi ćemo, Kleopatra, svaku odgovornost
prije ublažit nego naglašavati.
Ako prilagodiš se mojim planovima,
što su prema tebi vrlo blagi,
naći ćeš probitak u svom porazu.
Al ako, slijedeć Antonijev primjer,
ti kaniš na me bacit ljagu da sam
okrutan, ti sebe ćeš ucivilit
gubitkom moje dobronamjernosti,
i svoju ćeš djecu izložiti propasti,
od koje ću ih čuvat, ako se
ti u mene pouzdaš. Tako, sada idem.

KLEOPATRA

Možeš po cijelom svijetu: pripada ti,
a mi, koji smo tek trofeji tvoji,
simboli pobjede, mi stajat ćemo
gdje god nas ostaviš.

Daje mu svitak.

Izvoli,

štovani gospodaru.

CEZAR

U svemu što se Kleopatre tiče,
možeš se uvijek obratiti meni.

KLEOPATRA

Ovo je popis novca, srebra i dragulja,
svega što posjedujem. Sve je pobrojano
i procijenjeno — izuzev sitnice.
Gdje je Seleuk?

Ulaži Seleuk.

SELEUK

Tu sam, gospodo.

KLEOPATRA

Ovo je moj rizničar; neka kaže sam,
na svoju dušu, da ja za se nisam
zadržala baš ništa. Seleuče,
govori istinu.

SELEUK

Radije bih, gospo,
da zašiju mi usta, no da kažem
na zator duše nešto što je laž.

KLEOPATRA

Što sam zadržala?

SELEUK

Dovoljno
da kupiš sve to što si nabrojala.

CEZAR

Nemoj crvenit, Kleopatra — smatram
da je to s tvoje strane bilo mudro.

KLEOPATRA

Vidiš li, Cezare! Gledaj, kako se
za slavom trči! Moji su sad tvoji,
ali da zamijenimo naše položaje,
tvoji bi bili moji. Nezahvalnost
toga Seleuka tjera me u bijes!
O robe, kome vjerovati ne smiješ
nimalo više no plaćenju ljubavi!
Što, povlačiš se? I povlačit ćeš se,
jamčim ti! Al makar krila imao
stići ću te da ti iskopam oči.
Bezdušna huljo, robe, pseto jedno!
O dno od dna!

CEZAR

Kraljice, molim te.

KLEOPATRA

O Cezare, bolna je sramota,
dok ti milostivo tu dolaziš k meni
te svojim gospodstvom činiš čast
skromnosti mojoj, da moj vlastit sluga
zaokruži mi svotu mojih ljaga
pribrajaću im svoju zavist.

Recimo, dobri Cezare, da i jesam
 poneku žensku tricu zadržala,
 nevažne stvarce, bezvrijedne sitnice
 kakvima često znamo prijatelje
 darivati, i recimo da jesam
 po strani ostavila kakav skuplji dar
 za Liviju i Oktaviju da bih
 potakla da se za me založe —
 zar zaista me u tom mora raskrinkati
 netko koga sam ja othranila?
 Bogovi! Ovo obara me dublje
 od vlastitoga pada. (*Seleuku:*) Molim te, otiđi,
 ili ću žeravicu svoje ćudi
 kroz pepeo svog udesa pokazat.
 Da si ti čovjek, smilovo bi mi se!

CEZAR

Učini što ti kaže, Seleuču!

Izlazi Seleuk.

KLEOPATRA

U obzir treba uzet da se nas najveće
 zbog tuđih djela često krivo sudi;
 i kada padnemo, optužuju nas
 onim što drugi zasluže u naše ime,
 i stog nas treba sažaljevati.

CEZAR

Kleopatra,
 ni što si sakrila, ni što si priznala,
 neću proglasit pobjedničkim plijenom;
 nek bude tvoje, raspolazi time
 kako god hoćeš; jer, vjeruj mi, Cezar
 trgovac nije da se s tobom cjenka
 za robu kakvu trgovci prodaju.
 Stog gore glavu: nemoj da ti misli
 tamnicom budu. Ne, kraljice draga,
 ja kanim u tvom slučaju postupit
 onako kako sama budeš tražila.
 Jedi i spavaj: ja suosjećam
 i brinem se za te do te mjere
 da me možeš smatrat prijateljem.
 I s tim te pozdravljam.

KLEOPATRA

Moj gospodaru i moj vladaru!

CEZAR

Nijedno od tog. Zbogom.

Fanfare. Izlazi Cezar i njegova pratnja.

KLEOPATRA

Riječima me mota, samim riječima,
djevojke moje, da ne izvršim
ja časnu dužnost prema sebi. Ali
slušaj me, Karmijo.

Šapće Karmiji.

IRA

Završi, dobra gospo, sjajni dan se gasi
i tama nas očekuje.

KLEOPATRA

Požuri natrag:

već sam to sredila: sve je nabavljeno.
Hajde, brzo to izvedi.

KARMIJA

Hoću, gospođo.

Ulazi Dolabela.

DOLABELA

Gdje je Kraljica?

KARMIJA

Gosparu, gledaj.

Izlazi Karmija.

KLEOPATRA

Dolabela?

DOLABELA

Gospođo, kao što se zakleh,
po tvojoj zapovijedi (koju moja
ljubav spram tebe čini svetinjom)
javljam ti ovo: Cezar kani krenuti
kroz Siriju; u roku od tri dana
poslat će naprijed tebe, tvoju djecu.
Ti sad postupi najbolje što znaš.
Ispunio sam time tvoju želju
i svoje obećanje.

KLEOPATRA

Dolabela,

ostajem tvoj dužnik.

DOLABELA

Ja tvoj sluga.

Zbogom, dobra Kraljice. Moram bit uz Cezara.

KLEOPATRA

Sretno ti bilo, hvala.

Izlazi Dolabela.

Što ti misliš, Ira?

Tebe će, lutku egipatsku, pokazivat
u Rimu ko i mene. Prosti majstori
u masnim pregačama, s ravnalima
i čekićima, podizat će nas

na oči svijeta. Bit ćemo u oblaku
njihovog gnusnog daha što zaudara
od proste hrane, prisiljene udisat
njihova smradna isparavanja.

IRA

Bože oslobodi!

KLEOPATRA

Ne, Ira, to nas čeka. Drski liktori
ko drolje će nas hvatat; stihotvorci šugavi
sastavljat će o nama pučke popijevke,
bez sluha i bez milosti. Dovitljivi
glumci će improvizirati na bini
prikazbe naših gozbi aleksandrijskih:
pijanog će izvodit Antonija,
a ja ću gledat nekakvu kriještavu
Kleopatru — dječaka što umanjuje
kraljevskost moju ponašanjem kurve.

IRA

O dobri bogovi!

KLEOPATRA

Ne, to nam ne gine.

IRA

Ja to neću gledat, dok god imam nokte:
valjda su jači od mojih očiju!

KLEOPATRA

Eto, to je način do osujetimo
što nam pripremaju, onemogućimo
njihove naopake nakane.

Ulazi Karmija.

E sad, Karmijo!

Udesite me, žene moje, kao Kraljicu.
Donesite mi najljepše haljine.
Opet do rijeke Cidna evo idem
da sastanem se s Markom Antonijem.
Ira, curo moja, hajde; dobra Karmijo,
sad ćemo sve to zbilja za čas svršiti —
Kad ovaj poso obaviš, oslobađam te:
plandovati možeš do sudnjega dana.
Donesite mi krunu i ostalo.

Izlaze Karmija i Ira. Iznutra se čuje buka.

Kakva je to galama?

Ulazi Stražar.

STRAŽAR

Ovdje je neki sa sela
što silom hoće pred tvoje veličanstvo.
Nosi ti smokve.

KLEOPATRA

Neka uđe.

Izlazi Stražar.

Kako li bijedno oruđe izvršit
veliko može djelo! Taj mi donosi
slobodu! Moja odluka je čvrsta:
u meni nema ništa sad od žene:
od glave sam do pete trajni mramor;
promjenljiv mjesec nije sad moj planet.

Ulazi Stražar sa Seljakom koji nosi košaru.

STRAŽAR

Evo čovjeka.

KLEOPATRA

Ti idi, ostavi ga.

Izlazi Stražar.

Imaš li ti tu onog zgodnog nilskog
poskoka koji ubija bez boli?

SELJAK

Imam, kako da ga nemam, al ne bi ti ja nikako
preporučio da ga takneš, jer kad te taj bocne,
bocne besmrtno: ko od njega svrši, taj se oporavi
il rijetko il nikako.

KLEOPATRA

Znadeš li koga tko je od njeg svršio?

SELJAK

Itekoliko njih, što muško što žensko. Čuo sam
za jednu, ni koliko jučer, da je pala; jako poštena
ženska ali pomalo sklona da pada, što ženska ne bi
smjela biti osim kad to radi pošteno; kako je svršila
kad je na nju poskočio i koliko ju je bolilo.
Zbilja, o tom poskoku ona priča samo najbolje,
ali onaj tko vjeruje sve što pričaju nek bude
sretan i s pola onog što rade. Al nije da nije:
poskok je izvanredan.

KLEOPATRA

Hajde, gubi se, zbogom.

SELJAK

Želim ti s njime najdublje radosti.

Spušta košaru.

KLEOPATRA

Zbogom.

SELJAK

Pazi, moraš znati da je zmija zmija i da će
po svome.

KLEOPATRA

Da, da, zbogom.

SELJAK

Pazi, velim, ne može se zmiji vjerovati, osim kad je drži čovjek pametan, jer bogami nema ti u zmiji ništa dobra.

KLEOPATRA

Ne brini, pazit ćemo.

SELJAK

Dobro onda. I nemojte joj, molim vas, ništa davati; ta beštija nije zaslužila da ždere.

KLEOPATRA

Bi li i mene požderala?

SELJAK

Nemoj mislit da sam tolko blesav pa da ne znam da ni sam đavo ženu ne ždere.

Znam da je žena zalogaj za bogove, ako ga đavo ne začini. Ali zapravo, ti đavoli, kurvini sinovi, veliku štetu čine bogovima baš kod žena, jer od svakih deset koje ovi naprave, oni bar pet pokvare.

KLEOPATRA

Dobro, odlazi već jednom; zbogom.

SELJAK

Ma svakako. Neka ti na sreću bude zmija.

Izlazi.

Ulaze Karmija i Ira s krunom i odorom.

KLEOPATRA

Dajte mi haljinu, stavite mi krunu.

Besmrtnu čežnju ja u sebi nosim.

Sok egipatske loze neće više

vlažiti ovu usnu. Brže, brže,

najdraža Ira. Čini mi se

da čujem kako Antonije zove.

Vidim ga kako ustaje da hvali

moj gordi čin. Čujem ga da se ruga

Cezarovoju sreći, kakvu bozi

ljudima daju da bi opravdali

kasniji gnjev. Moj mužu, evo me!

Nek sada pravo na taj naslov dokaže

odvažnost moja! Ja sam zrak i vatra;

ostala svoja počela prepuštam

nižem životu. Jeste l' gotove?

Dođite onda, posljednju toplinu

odnesite sa mojih usana.

Karmijo dobra, zbogom; Ira, dugi zbogom!

Ljubi ih. Ira pada, umire.

Zar ja imam u ustima zmiju?

Ti padaš? Kad se ti i narav možete

ovako blago rastati, tad smrt je
ko ljubavnički uštip, koji boli
al poželjan je. Ti ležiš bez riječi?
Ovako odlazeć, ti kažeš svijetu
da nije vrijedan niti oproštaja.

KARMIJA

Rastvori se, o teški oblače,
i spusti kišu pa da mogu reći
da plaču sami bogovi.

KLEOPATRA

Posramila me ovim.

Ako se ona prva sastane
sa lijepo nakovrčanim Antonijem,
poželjet će je on, potrošit na nju
poljubac što bi meni bio nebo.
Hajde, smrtonosno stvorenje!

Zmiji koju stavlja na grudi;

Zubima ostrim u mahu razveži
taj zamršeni čvor života. Bijedni
otrovni stvore, daj najedi se,
i obavi to brzo! O da možeš
govoriti, da čujem kako zoveš
velikog Cezara »Budalo nadmudrena!«

KARMIJA

O istočna zvijezdo!

KLEOPATRA

Mir! Mir! Zar ne vidiš

dijete na mojim prsima što sisa
dok dojilju svoju ne uspava?

KARMIJA

O pukni, srce!

KLEOPATRA

Blago kao melem,
meko kao zrak, i nježno, nježno.
O Antonije! Daj, i tebe da uzmem.

Drugu zmiju stavlja na ruku.

Zašto da još ostajem —

Umire.

KARMIJA

— na ovom bijednom svijetu?

Sretan ti bio put. Sad se hvastaj, smrti,
jer u tvom zagrljaju počiva
ljubavnica neprispodobiva!
Zaklopite se, paperjasti prozori! —

Zatvara Kleopatri oči.

i zlatno sunce nikad neće više
gledati oči ovako kraljevske!
Nahero ti je kruna; popraviti ću je,
a onda plandovati —

Ulete stražari.

PRVI STRAŽAR

Gdje je Kraljica?

KARMIJA

Govori tiho da je ne probudiš.

PRVI STRAŽAR

Cezar je poslao —

KARMIJA

Presporog glasnika.

Stavlja na sebe zmiju.

O hajde brzo, djeluj. Već te
pomalo osjećam.

PRVI STRAŽAR

Ovamo ljudi!

Tu nije sve u redu. Prevaren je Cezar.

DRUGI STRAŽAR

Pozovi Dolabelu, njeg je Cezar
zadužio za ovo.

PRVI STRAŽAR

Što se tu zbiva, Karmijo?

Je l' se tako radi?

KARMIJA

Da, tako se radi

i tako dolikuje jednoj Kraljici
što potomak je duge loze kraljevske.
Ah, vojniče!

Umire. Ulazi Dolabela.

DOLABELA

Što je to ovdje?

DRUGI STRAŽAR

Sve tri su mrtve.

DOLABELA

Cezare,

u ovom tvoje misli sustigle su
vlastito ostvarenje: ti sam dolaziš
da vidiš svršen čin kog si se bojao
i spriječiti ga nastojao.

Ulazi Cezar s cijelom svojom pratnjom.

SVI

Sklanjaj se s puta, ide Cezar,

DOLABELA

Gospodine, ti odveć pouzdan si prorok:
dogodilo se što si slutio.

CEZAR

Najslavnija na kraju, namjere je naše
pogodila i kako kraljevske je krvi
postupila po svome. Kako su to umrle?
Ne vidim nigdje krvi.

DOLABELA

Tko je bio s njima
posljednji?

PRVI STRAŽAR

Priprost seljak koji im je
donio smokve. Ovo mu je košara.

CEZAR

Otrovane, znači.

PRVI STRAŽAR

Cezare, ova Karmija
još maločas je bila živa: tu je
stajala i govorila, Ja sam je zateko
kako uređuje dijađem na mrtvoj
gospodarici; stajala je, drhtala,
a tad najednom pala.

CEZAR

Plemenite li slabosti! Da su
otrov progutale, to bi se vidjelo
po vanjskoj oteklini; ali ona
djeluje ko da spava, ko da hoće
uhvatit nekog drugog Antonija
u snažnu mrežu svojih draži.

DOLABELA

Ovdje na grudima je sitni izljev krvi
i nešto kao sluz. A isto i na ruci.

PRVI STRAŽAR

To je trag od zmije! I na ovom
smokvinom lišću ima sluzi kakvu
ostavlja otrovnica po trsci na Nilu.

CEZAR

Tako je, po svoj prilici, i umrla,
jer mi njen liječnik kaže da je
bezbrojne pokuse izvodila da nađe
lagani način smrti. Dignite njen ležaj,
a njene žene iz grobnice iznesite.
Sahranit ćemo je kraj njenog Antonija.
Nijedan grob na svijetu neće u svom
naručju držat tako slavan par.
Veliki događaji kao što su ovi
pogađaju i one što ih stvaraju,

i priča o njima zaslužuje sućut,
a onaj što je njenim uzrokom
zaslužuje ne manje slavu.
Naša će vojska u svečanoj povorci
ispratiti njihov pogreb. A onda u Rim!
Ti se, Dolabela, pobrini da bude
dostojanstven ovaj svečan čin.

Izlaze.

Preveo Antun Šoljan